

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De waarde van een testamentaire clausule van onverdeelldheid

1. Probleemstelling.

« Niemand kan gedwongen worden in onverdeelldheid te blijven; en de verdeling kan, niettegenstaande alle daarmee strijdige verboden en overeenkomsten, altijd worden gevorderd.

Men kan echter overeenkomen de verdeling voor een bepaalde tijd uit te stellen: deze overeenkomst kan niet langer dan vijf jaar bindend zijn; maar zij kan vernieuwd worden. » (Artikel 815 Burgerlijk Wetboek).

Verschillende moeilijkheden hebben zich voorgedaan bij de interpretatie en de toepassing van deze wetsbepaling. Een ervan is gelegen in het aanvaarden of verwerpen van de geldigheid ener testamentaire clausule waarin de erflater een tijdelijke onverdeelldheid — die vijf jaar niet te boven gaat ⁽¹⁾ — oplegt aan zijn erfgenamen of legatarissen.

De oplossing van het probleem bepaalt tevens de lotsbestemming van een eventuele strafclausule waardoor de testateur het naleven van zijn wil zocht te doen eerbiedigen.

Er is geen betwisting voor wat betreft het *voorbehouden deel* waarop sommige geprivilegieerde erfgenamen recht hebben: dit deel komt hun immers toe krachtens de wet. Derhalve waren rechtspraak en rechtsleer het er steeds over eens dat een voorwaarde uitgaande van de erflater hier zonder uitwerking moest blijven.

In werkelijkheid komt de verlenging der onverdeelldheid meer voor dan dit door de opstellers van het Burgerlijk Wetboek werd vermoed: zij is immers bijna de vaste regel in de burgerfamilies na de dood van de eerststervende der ouders en komt ook vaak voor indien er een minderjarige onder de erfgenamen is omdat men de nadelen en kosten van een gerechtelijke verdeling wenst te vermijden ⁽²⁾.

2. Stellingname van rechtspraak en rechtsleer.

A. De respraak.

Enkele oude vonnissen en arresten bekrachtigen de geldigheid der clausule (Rechtbank van Sens, 30 dec. 1831, Dalloz Jur. Gén. V° « Successions » nr 1508, en beroep tegen deze uitspraak: Parijs, 7 februari 1833,

ibid.; voorziening in verbreking bracht voor vrouwe Rousset al evenmin aarde aan de dijk: Verbr. Fr. 20 januari 1836, Sirey 1836, I, 83; Bordeaux 20 april 1831, Sirey 1831, 2, 315; Aix, 10 mei 1841, Dal. Pér. 1841, 2, 343).

Sindsdien kwam er echter een ommekeer in de rechtspraak en deze aanvaardt thans dat de testamentaire clausule van onverdeelldheid voor ongeschreven dient gehouden te worden (Metz, 3 juli 1855, Dal. Pér. 1856, 2, 204; rechtbank Brussel 27 april 1861, Belg. Jud. 1861, kol. 1591; idem 22 juni 1872, Pas. 1872, 3, 177; rechtbank der Seine 20 november 1894, Revue prat. not. 1895, 158; Oudenaarde, 31 maart 1897, Pas. 1901, 3, 115; rechtbank der Seine 17 juli 1925, Rev. trim. dr. civ. 1926, p. 196).

Merkwaardig is het wel dat het Hof van Riom op 10 mei 1928 terug de tegenovergestelde oplossing aanvaardde (Gaz. du Palais 1928, 2, 382): de clausule van onverdeelldheid zou geldig zijn voor een periode van vijf jaar, bij toepassing van alinea 2 van artikel 815, nietig voor de periode die vijf jaar te boven gaat ⁽³⁾.

B. De rechtsleer.

De rechtsleer is verdeeld gebleven. Pothier aanvaardde de geldigheid van een tijdelijke onverdeelldheid, bij testament opgelegd (Successions kap. 5, par. I). Aubry en Rau (deel 2, par. 221, p. 584), Demolombe (deel 15, nr 511), Duranton (deel 7, nr 80), Savatier (nota in Revue trimestrielle de droit civil 1926, p. 196-197) en Kluyskens (De Erfenissen, p. 181) verenigen zich met deze zienswijze.

Arntz (deel 2, nr 1475); Laurent (deel 10, nr 228), Huc (deel 5, nr 284), Baudry-Lacantinerie en Wahl (« Des Successions », deel 2, nr 2186), H. Vialleton (« Successions » in Revue critique de législation et de jurisprudence, 1929, p. 513-535) en Dekkers (in De Page, deel 9, nr 1081) menen daarentegen dat de bepaling geen bindend karakter heeft.

De moeilijkheid is dus niet definitief beslecht. Na ongeveer 75 jaar unanimiteit in de rechtspraak, weer een afwijkend arrest in 1928. In de recente rechtspraak breken gezaghebbende stemmen — Kluyskens en Savatier — een lans voor de geldigheid ener tijdelijke onverdeelldheid die haar oorsprong vindt in een testamentaire bepaling.

3. *Onderzoek der argumenten aangebracht door de voorstanders van de geldigheid der clause.*

A. *Indien de erflater een tijdelijke onverdeelde oplegt aan zijn erfgenamen is dit niet strijdig met de openbare orde. Immers, artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek voorziet zelf de mogelijkheid de onverdeelde gedurende een zekere tijd te doen voortduren.*

Deze wijze van redeneren leidt tot zonderlinge resultaten. Ik zou also mogen zeggen: het onveranderlijk karakter van de naam der personen is geen beginsel van openbare orde, want het is in sommige gevallen mogelijk deze naam te doen wijzigen (4). Of nog: het principe van de onbekwaamheid der minderjarigen is al evenmin van openbare orde, want de wet zelf voorziet de mogelijkheid ener ontvoogding (5).

Een dergelijke manier van argumenteren maakt geen onderscheid tussen het bijkomstige en het essentiële. Meer nog: zij steunt op de uitzondering om aan de regel een — overigens valse — interpretatie te geven. De regel: «Niemand kan gedwongen worden in onverdeelde te blijven». Er dient opgemerkt dat de wet hier geen onderscheid maakt tussen een tijdelijke en een definitieve onverdeelde. De uitzonderingsbepaling: «Men kan echter overeenkomen...» Het werkwoord «overeenkomen» heeft zijn waarde.

Een bepaling voorkomend in een testament, kan men immers bezwaarlijk een overeenkomst noemen. Anderzijds zou een akkoord tussen erflater en erfgenamen handelen over een toekomstige nalatenschap en derhalve nietig zijn. Het onbepaald voornaamwoord «men» doet dus enkel op de erfgenamen en legatarissen.

Is een — zelfs tijdelijke — onverdeelde strijdig met de openbare orde?

Wat dient men te verstaan onder «van openbare orde»? Dit begrip is moeilijk op algemeen geldende wijze onder woorden te brengen: «Il s'agit d'une notion aussi vague que fondamentale, qui se sent bien plus qu'elle ne se définit» zegt Professor De Page (6). Toch stelt de Brusselse hoogleraar een bepaling voor: «La loi d'ordre public est celle qui touche aux intérêts essentiels de l'Etat ou de la collectivité, ou qui fixe, dans le droit privé, les bases juridiques fondamentales sur lesquelles repose l'ordre économique ou moral d'une société déterminée». (7).

Welnu, geen enkel rechtsgeleerde betwistte ooit dat de vrije omloop der goederen een basiselement is van de «economische orde». Integendeel: allen zijn het eens dat juist om deze reden ons Burgerlijk Wetboek van dit principe een elementair beginsel maakt (8).

Alinea I van artikel 815 is dus een wetsbepaling van openbare orde. Maar zoals een nieuwe wet steeds een andere — reeds bestaande, maar niet grondwettelijke — wettekst kan wijzigen (9), zo kan ook een deel van de tekst vervullen of nauwkeuriger omschrijven wat voorafgaat. Dat gebeurt in de tweede alinea van artikel 815: na het algemeen beginsel de uitzondering. Uitzonderingsbepalingen zijn echter steeds van strikte interpretatie. Men mag dus alleen die onverdeelde weerhouden waartoe de erfgenamen of legatarissen gezamenlijk besloten hebben.

En mijn besluit: het is niet omdat de wet de mogelijkheid ener tijdelijke onverdeelde voorziet dat het principe zelf («Niemand kan verplicht worden...») niet van openbare orde is. Integendeel, de onverdeelde — zij weze tijdelijk of voortdurend want de wetgever maakt in zijn algemene verklaring geen onderscheid — is van openbare orde en de uitzonderingsbepaling, in al haar beperktheid, is het eveneens (10). Ik zou bijna zeggen: «Accessorium sequitur principalem».

B. *De testateur is volkomen vrij over zijn goederen te beschikken zoals hij het goed oordeelt (11). Vermits het hem vrij staat bepaalde personen uit zijn nalatenschap te sluiten kan hij — a fortiori — hen wel zekere goederen nalaten, maar dan mits het naleven van een bijzondere voorwaarde, in casu een tijdelijke verdeeldheid.*

Eigenlijk een toepassing van het adagium «Qui peut le plus, peut le moins». Maar een toepassing die niet organisch is. Ik verklaar mij nader.

De erflater kan nalaten of niet nalaten aan een bepaald iemand. Akkoord. Nu ligt «nalaten onder voorwaarde van onverdeelde» economisch wel (12) maar juridisch niet op de lijn die deze twee mogelijkheden verbindt. Het ligt *erbuiten*: ons Burgerlijk Wetboek — in algemene regel — laat toe te geven of niet te geven, verbiedt echter — in beginsel althans — de vrije omloop der goederen te belemmeren. Een bewijs hiervan, ontleend aan het erfrecht: erfstellingen over de hand zijn in principe verboden (art. 896) (13).

Tussen «nalaten» en «niet nalaten» ligt «gedeeltelijk nalaten». Wie eigenaar is van tien huizen kan ze allemaal vermaken, ofwel enkele, ofwel helemaal geen: de gradatie is hier kwantitatief. Zij wordt kwalitatief wanneer men zegt *hoe* men nalaat: onvoorwaardelijk of mits het nakomen van bepaalde kondities.

C. *De erfgenamen zouden zich niet kunnen beroepen op het algemeen karakter van artikel 815, par. I («Niemand...»), want zij zijn niet verplicht te aanvaarden.*

«... la légataire ne peut argumenter de ces mots du § Ier de l'art. 815: «nul...» puisqu'elle est parfaitement libre d'accepter ou de refuser le legs.» (14)

Het feit een nalatenschap te aanvaarden is een rechtshandeling, overigens in nauwkeurigheden door de wet geregeld. Zelden is iemand werkelijk *verplicht* een rechtshandeling te stellen. Niemand *moet* zich in de echt verbinden (15). Als men dit nu toch doet, en er komen moeilijkheden, zal de rechter dan zeggen: «u had maar niet moeten trouwen»? Neen, hij zal gaan zien welke oplossing de wet voorziet.

Dit zal hij ook doen indien iemand een nalatenschap aanvaardt. Welnu, in dit geval bestaat geen twijfel. De draagwijdte van het onbepaald voornaamwoord «nul» is algemeen. De betekenis laat aan duidelijkheid niets te wensen over: «nul» = «pas un» zegt de «Larousse universel».

D. *De rechtspraak kent aan de erflater een veel gevaarlijker recht toe, wanneer zij hen de bevoegdheid verleent om de gelegateerde goederen tijdelijk onvervreemdbaar te verklaren (16).*

In de eerste plaats wil ik doen opmerken dat prof. Kluyskens aan deze verklaring een algemeen, niet betwist, karakter geeft in zijn deel gewijd aan de erfennissen. Waar hij handelt over de voorwaarde van onvervreemdbaarheid (17) zegt hij wel dat Laurent (deel II, nr 460) en Galopin (Don. et Test. nr 53) de geldigheid betwisten der bepaling die een onvervreemdbaarheid voorschrijft. Hij vermeldt echter niet dat ook De Page het met deze rechtspraak niet eens is (18).

Het principe is dus betwist.

Steunt men nu op een niet algemeen aangenomen beginsel — dit van de mogelijkheid nagelaten goederen tijdelijk onvervreemdbaar te verklaren — om er een ander te wettigen dat betwist wordt om ongeveer dezelfde redenen (19), dan begaat men een petitio principii. Daarenboven stelt men vast dat de situatie die ons bezig houdt nog ongunstiger is dan deze geschieden door een tijdelijke onvervreemdbaarheid.

Immers, aan de nadelen voortkomend uit een eenvoudige onvervreemdbaarheid zouden zich deze komen te voegen veroorzaakt door een verplichte onverdeeldheid. Verschillende medeigenaars, verschillende meningen. Waaruit: wrijvingen, onrust in de families, processen...

Dit is niet alles. De tijdelijke onvervreemdbaarheid, waarover sprake, dient noodzakelijkerwijze *in iemands voordeel* bedongen te worden. Zij moet tot doel hebben « een rechtmatig belang, dat bescherming verdient te vrijwaren ». (20). Daar waar professor Kluyskens de geldigheid voorstaat van de testamentaire clause van onverdeeldheid stelt hij deze voorwaarde niet (21). Hij toont zich also minder veeleisend voor een toestand waarvan de nadelen belangrijker zijn (voortkomend immers uit de onvervreemdbaarheid en de onverdeeldheid).

Uiteindelijk dient nog opgemerkt dat onvervreemdbaarheid en onverdeeldheid twee begrippen zijn die mekaar niet dekken. Er kan immers onverdeeldheid zijn zonder onvervreemdbaarheid, onvervreemdbaarheid zonder onverdeeldheid, onverdeeldheid, tenslotte, gepaard gaande met onvervreemdbaarheid, zoals bijvoorbeeld wanneer de erfgenamen overeenkomen de onverdeeldbaarheid voor een beperkte tijd te handhaven (cfr. art. 815, par. 2).

Beide toestanden verschillen also gedeeltelijk in rechte en in feite. Nu zijn er twee mogelijkheden. Ofwel, steunend op deze vaststelling, onthoudt men zich van een vergelijking, ofwel tracht men aanknopingspunten te vinden. Maar zou men in dit laatste geval dan het probleem niet kunnen omkeren en zeggen: de bij testament opgelegde voorwaarde een tijdelijke onvervreemdbaarheid te eerbiedigen, dient niet nageleefd want de jongste rechtspraak sprak zich uit voor de nietigheid van een onverdeeldheid door de erflater voorgeschreven?

In het eerste alternatief — onvervreemdbaarheid en onverdeeldheid niet vergelijken — vervalt het argument van professor Kluyskens. In het tweede — wel degelijk aanknopingspunten zoeken — kan het niet weerhouden worden als bewijsgrond. Het wordt immers zelf betwist.

E. De moeilijkheid die oprijst in verband met de interpretatie van artikel 815 is te wijten aan een reden van grammatikale oorsprong: de tekst van de wet zegt dat « de overeenkomst kan hernieuwd worden », maar hoe een testamentaire beschikking te hernieuwen, vermits de persoon die ze voorschreef ondertussen verdween? — « Un accident de rédaction ». (22)

Dit is een zonderling argument. Volgt men deze wijze van redeneren, dan wordt het mogelijk aan een hele reeks wetteksten een veel bredere inhoud te geven dan deze die zij werkelijk hebben.

Artikel 815 laat aan duidelijkheid niets te wensen over en indien de wetgever uitdrukkelijk de geldigheid der testamentaire clause van onverdeeldheid had willen voorzien dan kon hij dit gemakkelijk zonder de spraakkunst geweld aan te doen. Wat ware eenvoudiger dan te zeggen: « Men. (23) kan echter overeenkomen, of de erflater kan bepalen, dat de verdeling voor een bepaalde tijd zal worden uitgesteld: deze overeenkomst of bepaling kunnen niet langer dan vijf jaar bindend zijn; maar de in uitvoering van dit artikel getroffen overeenkomst kan hernieuwd worden. »

F. Er is geen enkele reden te menen dat de wetgever met de traditie heeft willen breken (24).

Jawel: een der grote richtlijnen die de nieuwe codex

van burgerlijk recht in 1804 inspireerde was het algemeen beginsel van de vrije omloop der goederen.

Artikel 815 voorziet een uitzonderingsbepaling. Maar: « Odiosa sunt restringenda ».

De voorziene mogelijkheid de verdeling voor vijf jaar uit te stellen is dus alleen van kracht in geval van overeenkomst (25).

4. Besluit.

« Het testament is een akte waarbij de erflater, tegen de tijd dat hij er niet meer zal zijn, beschikt over al of een gedeelte van zijn goederen, en die door hem kan worden herroepen. » (art. 895 B.W.).

« Eigendom is het recht om van de zaken het genot te hebben en er over te beschikken op de meest volstreckte wijze, mits er geen gebruik van gemaakt wordt dat strijdig is met de wetten of met de verordeningen. » (art. 544 B.W.).

Artikel 895 geeft een definitie van het testament. De testateur « beschikt » over goederen die zijn eigendom zijn. Artikel 544 leert ons *hoe* de eigenaar kan beschikken: in principe « op de meest volstreckte wijze. » « Dominium est usus, fructus et abusus ».

Maar reeds wordt een beperking voorzien: de vraag is nu of een door de erflater opgelegde tijdelijke onverdeeldheid dient beschouwd te worden als zijnde « strijdig met de wetten of met de verordeningen ». Dit is heel zeker het geval want de vrije omloop der goederen werd steeds en door iedereen beschouwd als een der grondprincipes van de Code Napoléon. Een « colonne maîtresse de notre législation civile », zegt professor De Page (26). Indien de wetgever aan het principe uitzonderingen voorzag is dit omdat hij deze in bepaalde omstandigheden gewettigd achtte. Een der fundamentele regels van de wetsinterpretatie is dat een strikte uitlegging zich opdringt in geval van uitzonderingsbepalingen. Ware dit niet zo, dan zouden er zich alras onaanvaardbare tegenstellingen voordoen tussen de algemene geest van de wet en de beslissingen van de rechtspraak. Maar de mensen willen logisch blijven met zichzelf en dulden derhalve geen tegenstellingen in hun wetgeving (27). Dit is de stelling die professor Dekkers vooropstelt in « Le droit privé des peuples ». (28)

Artikel 815 is duidelijk op zichzelf. Waarom de wet iets doen zeggen dat zij niet inhoudt? » On n'interprète pas ce qui est clair de soi » (29). En nog: « ...il ne faut pas éluder un texte clair sous couleur d'en pénétrer l'esprit... » (30).

Er blijft ons nog een bewijs over « uit het ongerijmd », om het met termen uit de meetkunde te zeggen. Veronderstellen wij een ogenblik dat de tekst van artikel 815 niet klaar is. Dan moeten wij hem interpreteren. Maar alweer stoot men in dat geval op de onwankelbare muur van het principe der vrije omloop van de goederen (31).

Gaan wij nog verder en denken wij een ogenblik dit algemeen beginsel van de vrije omloop der goederen weg. Moet men dan niet, in geval er twee verklaringen mogelijk zijn, de nuttige oplossing kiezen? De oplossing die het best aangepast is aan de feitelijke toestand en aan de praktische noodwendigheid? Willen de erfgenamen onderling beslissen de onverdeeldheid te verlengen, dat is hun zaak. Dit kan absoluut noodwendig zijn en zij handelen met kennis van zaken. Maar het voordeel dat de testateur kan hebben indien hij een dergelijke toestand oplegt is niet in verhouding met de nadelen die daaruit kunnen voortvloeien (32).

Een laatste argument nog, volledigheidshalve. Allard doet opmerken dat, zo enkele nieuwe wetgevingen

gemeend hebben de bepalingen, bevat in artikel 815, te moeten wijzigen, zij dit tenminste op uitdrukkelijke wijze gedaan hebben, daarbij in bijzonderheden tredend voor wat betreft de draagwijdte van de uitzonderingen (33). Wellicht is het argument niet van beslissende aard. Immers, zo het waar is dat het niet de wetgever is die het privaatrecht schept — gezien hij geen belang stelt in de problemen gesteld door private belangen (34) — dan is het wel dank zij hem dat uiteindelijk de tekst der wetten zijn definitieve vorm krijgt. De voorstanders ener onverdeeldheid van testamentaire oorsprong zouden kunnen doen opmerken dat die wetgever in sommige landen minder laks is dan in andere. Hetgeen dan — volgens hen — zou kunnen verklaren dat wij hier wel, daar weer niet, de mogelijkheid van onverdeeldheid terugvinden in de tekst van de wet. Maar zouden wij hierop niet kunnen replikeren dat de wetgever toch ook bij ons de mogelijkheid voorzag een onverdeeldheid tijdelijk te handhaven, toen hij de wet op de erfregeling van de kleine nalatenschappen van 16 mei 1900 uitvaardigde? Hij oordeelde het toen nochtans niet wenselijk aan het grote principe van artikel 815 te tornen.

Ik meen te mogen besluiten dat een testamentaire clause van onverdeeldheid voor ongeschreven dient gehouden te worden, bij toepassing van artikel 900 van ons Burgerlijk Wetboek.

Jacques DE BRUYNE,
Doctor in de rechten.

(1) Zelfs de voorstanders van de geldigheid der clause beschouwen vijf jaar als de maximumtermijn gedurende dewelke de erflater een onverdeeldheid zou kunnen opleggen.
(2) Cfr. Capitant « L'indivision héréditaire » in « Revue critique de législation et de jurisprudence », 1924 p. 19-36 en 84-100, in het bijzonder p. 20-21.

(3) In hoofdzaak ging het over de geldigheid ener clause van tijdelijke onvervreemdbaarheid, maar deze kwam in konflikt met het principe dat niemand kan verplicht worden in onverdeeldheid te blijven.

(4) Dit behoort tot de bevoegdheid van de bestuurlijke overheid, krachtens de wet van 11-21 germinal, jaar XI.

(5) Toch is iedereen het ermee eens dat alles wat de naam en de staat der personen betreft van openbare orde is.

(6) « Traité... » deel I, p. 101. Vergelijk ook J. Dabin: « Bien des choses se comprennent mieux qu'elles ne se définissent... » — « Théorie générale du droit », 2ème éd., p. 215.

Schijnt er overigens geen initiale tegenstelling te bestaan, althans in de terminologie, tussen openbare orde en privaatrecht? Het privaatrecht is toch deze tak van het recht die de verhoudingen regelt tussen de individuen en de private groepen onderling. Het begrip « openbare orde » is derhalve nauwkeuriger en geeft minder aanleiding tot betwisting in het publiekrecht dan in het privaatrecht. (Vgl. H. Battifol, nota in Sirey, 1948, 2, p. 159, kol. I: « C'est l'équivoque constante du droit privé: il règle des intérêts privés, mais au nom de l'intérêt général. »).

(7) « Traité... » deel I, p. 102.

(8) Dit is niet steeds zo geweest. Bij sommige volkeren en in sommige maatschappijen was de onverdeeldheid van het familieeigendom bijvoorbeeld de regel. Zie b.v. R. Dekkers « Le droit privé des peuples » nrs 36 en 215.

(9) Cfr. R. Dekkers « Précis de droit civil belge », deel I, nr 21.

(10) Moest men bijvoorbeeld overeenkomen de onverdeeldheid gedurende tien jaar — of meer — te handhaven, zou deze termijn steeds tot vijf jaar kunnen herleid worden op aanvraag van om het even welke belanghebbende.

(11) Met uitzondering nochtans van het voorbehouden deel.

(12) Het is immers beter « iets » te krijgen dan helemaal niets, zelfs al wordt het verworvene met een of meerdere lasten bezwaard.

(13) Ook hier kon de testateur nalaten of niet nalaten aan een bepaalde beneficiaris. Hij kon echter niet ten voordele van deze persoon bedingen onder voorwaarde dat deze de goederen zou bewaren om ze, na zijn dood, aan een derde over te laten.

(14) Cfr. Cass. Fr. 20 januari 1836, Sirey 1836, I, 83.

(15) Zelfs niet na een voorafgaande « officielle » verlovings die misschien wel een morele verplichting met zich meebrengt, heel zeker geen juridische: « ... la rupture des fiançailles est toujours permise; ... elle ne demande pas de justification; ... les fiançailles une fois rompues ne peuvent se renouer que par un nouvel accord... » — R. Dekkers, « Précis... » deel I, nr 188.

(16) Cfr. ondermeer Kluyskens, « De Erfenissen », vijfde druk, p. 182.

(17) Cfr. « De Schenkingen en Testamenten », vierde verbeterde en vermeerderde uitgave, p. 39-41.

(18) Cfr. De Page, deel V, nrs 907 en volgende. Hoofddeel: indien de eigenaar toch moest vervreemden, zou de eventuele nietigheid dezer vervreemding betrekkelijk zijn: hij alleen zou deze nietigheid kunnen inroepen in wiens voordeel de onvervreemdbaarheid werd bepaald. Maar hoe dan, desgevallend, een akte tot nietigverklaring volgend op een eventuele vervreemding doen rijmen met de regel « Qui doit garantir ne peut évincer »?

(19) Te weten: de onverdeeldheid opgelegd door een testamentaire bepaling.

(20) Cfr. Kluyskens, « De Schenkingen en Testamenten », p. 39.

(21) Cfr. Kluyskens, « De Erfenissen », p. 181-182.

(22) Cfr. nota van R. Savatier in « Revue trimestrielle de droit civil » 1926, p. 1960.

(23) Beter nog ware het vage onbepaald voornaamwoord « men » te vervangen door « De erfgenamen en legatarissen... »

(24) Cfr. Savatier, ibid. — Pothier, aan wie de tekst van artikel 815 bijna letterlijk ontleend is, aanvaardde de geldigheid ener tijdelijke onverdeeldheid, bij testament opgelegd.

(25) Er weze trouwens opgemerkt dat Chabot — in zijn verslag aan het Tribunaat, tijdens de zitting van 7 germinal jaar XII — de toestand voorzag... en... veroordeelde: « Les père et mère ne peuvent pas même défendre le partage entre leurs héritiers » (Chabot citeert hier een verklaring van Lebrun — en verder: « ce serait vouloir empêcher l'exécution des lois dans leurs successions »). Cfr. Locré, « La législation civile, commerciale et criminelle de la France », éd. belge, deel V, p. 125, nr 54.

(26) Cfr. « Traité », deel V, p. 792.

(27) Interpreteert de rechter nu verkeerdelijk de wet, dan laat hij haar liegen, hij laat haar iets zeggen dat er niet in staat. Gaat het dan over een fundamenteel principe brengt hij haar in tegenspraak met zichzelf.

(28) Cfr. nr 460 — De wetenschap van het recht hoeft — zoals elke wetenschap — op klare en duidelijke wijze postulaten voorop te stellen. « Il n'y a là... rien de dés-honorant. Toute science vit de postulats ». Professor Dekkers weerhoudt vier dergelijke principes: 1. de mens verandert niet — sedert de vroegste tijden ontdekte men in de menselijke natuur moed en laagheid, verstand en domheid, hoogmoed en nederigheid, verdraagzaamheid en onverdraagzaamheid... 2. de verscheidenheid der omstandigheden waarin de mens zich kan bevinden is beperkt. 3. dezelfde omstandigheden hebben dezelfde menselijke reacties voor gevolg, juist omdat omstandigheden en reacties slechts een beperkte keus bieden. 4. de mens blijft logisch met zichzelf.

(29) Cfr. De Page, o.c., deel I, p. 258.

(30) Cfr. Dabin, o.c., p. 87 voetnota (2).

(31) « ... le règle juridique n'existe et ne lie que dans le cadre de son contexte, sinon littéral [en dan zijn er geen moeilijkheden]... du moins spirituel (au sens de la recherche de l'idée) [en dan dient de tweede alinea van artikel 815 gezien in het licht van de eerste: « Niemand... »] » Cfr. Dabin, o.c., p. 164.

(32) Cfr. in die zin H. Vialleton in « Revue critique de législation et de jurisprudence », 1929, p. 529.

(33) Cfr. Allard « De la convention d'indivision dans ses rapports avec les communautés religieuses » in Belg. Jud. 1869, kol. 465-480.

Vermeld worden de burgerlijke wetboeken van de kantons Fribourg (art. 1028) en Valais (art. 850) en dit van Bolivië (art. 839). Er weze opgemerkt dat het herwerkte Burgerlijk Wetboek van Italië (1942) eveneens de mogelijkheid voorziet ener tijdelijke onverdeeldheid, door de erflater opgelegd (cfr. art. 713). Ook hier worden echter de uitzonderingsgevallen (ten getale van twee) uitdrukkelijk vermeld. Daarbij worden zij getemperd door een bepaling die luidt dat de erfgenamen toch de onverdeeldheid kunnen doen opheffen « als de omstandigheden dit moesten eisen ».

(34) Het idee is van professor Dekkers, cfr. « Twee Houdingen » in « Rechtskundig Weekblad », 1955, kol. 1497-1502. In het bijzonder; zie kol. 1497.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

VRIJHEIDSBEROEVING EN SOCIALE WETGEVING

§ I Voorafgaandelijk enkele algemene begrippen

1) Het gebeurt dat een arbeider *aangehouden wordt* om redenen die binnen of buiten zijn beroepsactiviteit kunnen liggen: aldus dronkenschap aan het stuur, diefstal of verduistering.

Daarom kan hij als straf van zijn vrijheid beroofd worden (dwangarbeid, hechtenis, opsluiting of gevangenisstraf). Vooraf kan de arbeider ook nog *voorlopig aangehouden worden*, zoals een voorwaardelijk in vrijheid gestelde opnieuw kan aangehouden worden. Verder nog kan de *vervangende gevangenisstraf* uitgevoerd worden, indien de veroordeelde arbeider de geldboete niet betaalt; in sommige gevallen kan de *lijfswang* uitgesproken worden (wet van 27 juli 1871). Als er aanleiding is te denken dat een verdachte aan krankzinnigheid lijdt, kan hij *in observatie gesteld* (wet van 9 april 1930) of *geïnterneerd* worden.

Al deze toestanden hebben een rechtstreekse invloed op de verhouding tussen werknemer en werkgever, vermits zij de arbeidsprestatie onmogelijk maken. Zij brengen dientengevolge eveneens de rechten en plichten inzake maatschappelijke zekerheid in het gedrang.

2) De beginselen die hierna zullen ontwikkeld worden, gelden voor alle personeelsleden: zowel bedienden als arbeiders; zij zijn ook van toepassing voor de handelsvertegenwoordigers en de bediende met hogere wedde.

3) Vrijheidsberoving kan ook het gevolg zijn van *internering*. Internering in een gesticht om redenen van zwakzinnigheid kan onder totaal verschillende omstandigheden geschieden, naargelang de redenen die deze maatregel rechtvaardigen. Deze internering kan het gevolg zijn van een ziekte of van strafbare feiten. In het tweede geval hebben wij te doen met een *verdachte*, in het eerste niet.

§ II Inzake arbeidsovereenkomst.

4) Op *zichzelf* beschouwd, is de detinering een geval van overmacht waardoor de bediende of arbeider in de onmogelijkheid gesteld wordt zijn werk uit te voeren. Al vindt de detinering inderdaad haar oorzaak in de gedragingen van de aangehoudene zelf, is zij toch een door de openbare overheid opgelegde maatregel. Welnu het is de regel inzake arbeidsovereenkomsten (art. 28 wet 10 maart 1900) dat telkens de overmacht de nakoming van kontraktuele verbintenissen slechts *tijdelijk* belet, de overeenkomst niet ontboden wordt, doch haar uitvoering enkel geschorst wordt, totdat de overmacht een einde heeft genomen. Overmacht stelt daarentegen *einde* aan het kontrakt, wanneer zij van *lange duur* is.

Wie oordeelt hierover?

Het is de werkgever, die zelf moet oordelen of de overmacht als tijdelijke onderbreking of als een onderbreking van lange duur moet beschouwd worden, maar de bediende of de arbeider hebben een recht van verhaal voor de werkrechtensraad, die de beslissing van de werkgever kan bevestigen of wijzigen.

5) De feiten, die tot de detinering aanleiding gegeven hebben, kunnen evenwel door de werkgever als *gewichtige redenen* beschouwd worden, waardoor het kontrakt zonder opzegging en zonder opzeggingsvergoeding kan onderbroken worden. De veroordeling zelf is een bewijs dat de door de werkgever ingeroepen feiten juist zijn.

6) De twee, in de voorgaande nummers behandelde beginselen, hebben tot gevolg:

1° Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen veroordeling en detinering. Beide kunnen hetzelfde gevolg hebben, (b.v. een langdurige detinering wegens misbruik van vertrouwen ten nadele van de werkgever gepleegd) maar dit is niet noodzakelijk zo. Een langdurige detinering kan het kontrakt verbreken zelfs voor feiten die het onderling vertrouwen inzake arbeidsovereenkomst niet aanraken (b.v. misdrijven tegen de staatsveiligheid). Dan is het de detinering die het kontrakt verbreekt en niet de strafbaar gestelde feiten.

2° De gewichtige feiten *kunnen* ook ingeroepen worden vóór de veroordeling, indien de werkgever meent dat zij *genoegzaam bewezen* zijn en voldoende erg zijn (bv. ongeval ingevolge dronkenschap aan het stuur).

3° Een voorlopige hechtenis, waarvan later zou blijken dat zij ten onrechte was geschied, is een geval van overmacht, dat in de meeste gevallen het kontrakt slechts schorst. Dat betekent evenwel niet dat de werkgever, die een bediende of een arbeider afgedankt heeft voor feiten, waarvoor een strafrechtelijk onderzoek ingesteld werd, ten onrechte gewichtige redenen zou ingeroepen hebben, alleen maar omdat de rechtbank vrijspraak bevolen heeft; de vrijspraak wil zeggen dat de feiten niet *strafrechtelijk* kunnen vervolgd worden (zie verder n° 8).

Zeër dikwijls zou daardoor ook bewezen zijn, dat zij niet van erge aard zijn, zó dat zij alle verdere arbeidsbetrekkingen zouden onmogelijk maken. Maar het tegenovergestelde is niet uitgesloten: de werkrechtensraden zullen zich dus niet zonder meer bij het advies van de strafrechtelijke instanties neerleggen, maar de zaak onderzoeken *in het licht van de arbeidsverhouding*.

4° De aanhouding, gevolgd door een voorlopige invrijheidsstelling maar zonder bevel tot niet-vervolg is doorgaans een reden tot schorsing, maar de bemerking waarvan sprake onder n° 3 is vanzelfsprekend hier ook toepasselijk.

5° In vele gevallen rechtvaardigt, althans voor wanbedrijven, een veroordeling de kontraktverbreking zonder opzegging, omdat de feiten dikwijls voldoende erg zijn en ontegensprekelijk bewezen zijn.

De bediende of de handarbeider tegen wie een dergelijke maatregel genomen wordt, heeft echter steeds verhaal bij de werkrechtensraad, die, buiten de veroordeling en de detinering om, souverain oordeelt of, gelet op de feiten en op de aard van het werk, de kontraktverbreking al dan niet gerechtvaardigd was. Men mag het onderling vertrouwen inzake arbeidsovereenkomsten echter niet te eng interpreteren zonder daarom in een paternalistische strekking te vervallen. Dit is alles een aanlegenschap van gezond oordeel.

7) De vaststelling dat de feiten gepleegd werden *in dienst of buiten dienst* is een *beoordelingsmoment* en geen absoluut element.

Een misbruik van vertrouwen ook buiten dienstverband gepleegd zal zwaarder wegen, indien het dan ten laste gelegd wordt aan een boekhouder of magazijnier dan ten laste van een gewone arbeider, in het geval van een hoger bediende met een verantwoordelijke post dan in dit van een ondergeschikte. (Dendermonde, 7 december 1933, Pas. 1934, II, 125).

Het is tenslotte alles een kwestie van vertrouwen: dit moet groter zijn voor sommige bedienden dan voor andere.

Heel de vraag is: werd door het misdrijf dit vertrouwen dusdanig geschokt dat iedere verdere samen-

werking er door in deze bepaalde aangelegenheid onmogelijk wordt. Het is duidelijk dat wij hier voor een feitenkwestie staan die aan de soevereine beoordeling van de werkrechtssraad onderworpen is.

8) Hoe past de rechtspraak deze beginselen toe?

Een strafrechtelijk onderzoek, al dan niet gevolgd door buiten-vervolginstelling of vrijspraak, wordt nogal uiteenlopend beoordeeld in onze rechtspraak. Velen nemen terecht aan dat, noch de buiten-vervolginstelling op zich zelf, noch de vrijspraak op zich zelf afdoende redenen zijn. De werkrechtssraad moet, naar hun oordeel, de zwaarwichtigheid van de feiten zelf onderzoeken en niet het strafrechtelijk gevolg dat er aan gegeven werd (W.R. Kortrijk, bed. 30 mei 1933, R.W.D. 1934, 90 — W.R. Antwerpen, bed. 18 november 1931, R.W.D. 1936, 42 — W.R. Brussel, bed. 22 dec. 1930, R.W.D. 1934, 72).

Anderen daarentegen onderzoeken de feiten niet verder (W.R. Dendermonde, 23 september 1940, R.W.D. 1942, 124 — W.R. Ber. Brussel, bed. 23 dec. 1929, R.W.D. 1930, 75 — W.R. Antwerpen, bed. 18 oktober 1929, R.W.D. 1931, 113 (zie evenwel de motivering van dit vonnis)).

De aanleiding tot deze rechtspraak is tamelijk uiteenlopend. Veelal zijn het opportunitieitsredenen die de doorslag geven. Hoe dan ook: zij mist in ieder geval nauwkeurigheid.

Het gaat immers niet op de beslissing van de strafrechtbanken als rechterlijk gewijsde te aanzien, vermits eenzelfde feit dat geen strafrechtelijke schuld insluit, toch een kontraktuele fout kan uitmaken.

9) Er bestaan ook *sankties die geen vrijheidsbeperking* medebrengen (geldboete).

Hier is vanzelfsprekend geen sprake van schorsing van de arbeidsovereenkomst, tenzij voor de zittingsdag waarop de verdachte voor de rechtbank moet verschijnen.

De overige beginselen die wij hierboven ontwikkeld hebben, blijven evenwel ongewijzigd, ook de aldus bestrafte misdrijven kunnen een kontraktbreuk zonder opzegging rechtvaardigen naargelang de erge aard ervan. Het feit of zijn binnen of buiten het kader van de arbeidsverhouding gepleegd zijn, is een bijzonder, maar geen beslissend beoordelingselement voor de rechter.

10) Maar er is ook *vrijheidsberoving die niet als sanctie* is bedoeld (zie n° 2) namelijk de internering hetzij op grond van de wet van 9 april 1930 door de strafrechtssmacht, hetzij om redenen van *abnormaliteit of krankzinnigheid*.

De aanleiding van beide maatregelen is verschillend, de oorzaak is evenwel dezelfde. In het eerste geval wordt de interneringsmaatregel genomen na een vermoedelijk misdrijf, in het tweede geval niet. Maar beide berusten op de gezondheidstoestand van de verdachte die namelijk een *ziektetoestand* is. De vraag is nu of de abnormaliteit en de krankzinnigheid als geestesziekte dezelfde gevolgen met zich medebrengen als de gewone ziekte-toestand?

Het komt ons voor dat deze vraag een bevestigend antwoord verdient op burgerrechtelijk gebied. Inderdaad maken noch de wet van 10 maart 1900, noch deze van 22 aug. 1920 enig onderscheid tussen een gewone ziekte en een geestesziekte. Zodat ook de geestesziekte de overeenkomst schorst en o.m. de bediende recht heeft op 30 dagen loon. Deze beginselen gelden ongewijzigd ook al werd de uitvoering door de strafrechtssmacht bevolen: inderdaad gebeurden de feiten, die er

de aanleiding toe vormden, buiten iedere verantwoordelijkheid van de geïnterneerde.

Vroeger werd wel eens aangenomen dat de ziekte van lange duur de overeenkomst verbrak op grond van het feit dat destijds de ziekte aanzien werd als overmacht. Dit is thans niet meer het geval. Ons Hof van Cassatie interpreteerde de wettekst zo, dat zelfs een ziekte met onbepaalde duurtijd de overeenkomst *schorst* en niet verbreekt (Cass. 13 jan. 1956, J.T. 1956, 213). Steunend op de wettekst bestaat er geen reden om dit niet toe te passen op de krankzinnige, zelfs al wordt hij geïnterneerd zonder schijnbare hoop op genezing.

§ III *Detinering en maatschappelijke zekerheid.*

Toestand inzake bijdragen aan R.M.Z.

11) In geen enkel geval kunnen de dagen werkonderbreking wegens detinering als arbeidsdagen of gelijkgestelde dagen beschouwd worden.

De werkgever betaalt geen bezoldiging uit en is bijgevolg ook geen bijdragen aan de R.M.Z. verschuldigd; hij mag de dagen werkonderbreking niet vermelden op de driemaandelijkse aangifte aan de R.M.Z.

Toestand inzake rust- en overlevingspensioenen.

12) De dagen werkonderbreking wegens detinering ingevolge een voorlopig aanhoudingsbevel (al dan niet gevolgd door een buiten-vervolginstelling) of ingevolge een veroordeling, worden niet aan arbeidsdagen gelijkgesteld. (Parlementaire Vraag nr 100 van de Heer Van Der Elst, dd. 24-2-59, Bul. vragen en antw. Kamer 10-3-59). Deze dagen zijn dus een onderbreking in de beroepsloopbaan en kunnen eventueel het recht op een *volledig* rust- of overlevingspensioen doen verliezen. (Zie bijvoorbeeld wat de pensioenen van de handarbeiders betreft: K.B. 17 juni 1955, art. 24).

Toestand inzake kindertoelagen en jaarlijks verlof.

13) De dagen detinering worden evenmin gelijkgesteld voor de uitkering van kindertoelagen noch voor de berekening van het jaarlijks verlof. (Zie wat het jaarlijks verlof betreft, art. 16, K.B. 5 april 1958).

Toestand inzake ziekteverzekering.

14) De dagen werkonderbreking wegens detinering, al dan niet gevolgd door een veroordeling, zijn geen gelijkgestelde dagen inzake ziekteverzekering (art. 18 van het M.B. van 22 september 1955). Zodra er dus een onderbreking is van meer dan 12 opeenvolgende dagen, zijn de bediende of de arbeider en de leden van zijn gezin niet meer verzekerd. De verzekering kan evenwel gevrijwaard worden door betaling van de bijdragen aan de voortgezette verzekering.

Wanneer deze bijdragen betaald worden:

— hebben de leden van het gezin recht op de gezondheidszorgen gedurende gans de periode van detinering.

— hebben de bedienden of de arbeider en de leden van zijn gezin vanaf de invrijheidstelling onmiddellijk recht op al de uitkeringen van de ziekteverzekering.

Wanneer deze bijdragen aan de voortgezette verzekering niet betaald worden, zijn de rechten van de ziekteverzekering verloren en moet de arbeider of de bediende na zijn invrijheidstelling opnieuw de stage doormaken vooraleer op de uitkeringen aanspraak te kunnen maken.

Toestand inzake werkloosheid.

15) Wanneer de detinering het kontrakt van dienstverhuring geschorst heeft, zal hij na zijn invrijheidstelling zijn werkzaamheden hervatten; in dat geval

rijzen er dus geen moeilijkheden op inzake werkloosheid.

Wanneer de werkgever de detinering als gewichtige reden voor afdanking zonder opzegging heeft beschouwd, moet hij niettemin een werkloosheidsattest afleveren. De bediende of de arbeider kan met dat attest de werkloosheidsvergoedingen aanvragen: zijn verzoek zal door de betrokken werkloosheidsdiensten worden onderzocht, vooral om te weten of hij als « *onvrijwillige werkloze* » kan beschouwd worden.

Ingeval de belanghebbende tegen de beslissing van de werkgever bij de werkrechtsheraad beroep aantekent en de werkrechtsheraad oordeelt, dat de werkgever ten onrechte afdankte en bijgevolg een opzegvergoeding moet betalen, is er vanzelfsprekend geen recht op

werkloosheidsvergoedingen gedurende gans de termijn gedekt door de opzegvergoeding.

§ IV Internering en maatschappelijke zekerheid.

De dagen werkonderbreking wegens internering als ziekteverschijnsel volgen de reglementering, die voor de ziekte in het algemeen is uitgewerkt. Zie evenwel voor de geneeskundige verzorging art. 60 tot 67, K.B. 22 september 1955 (meer bepaald art. 62 van dit K.B.), voor de vergoedingen bij werkongeschiktheid art. 94. Zie eveneens het Voorlopig Algemeen Reglement R.V. Z.I. dd. 22 september 1955 art. 74, 75, 76.

J. STEYAERT.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 8 juni 1959.

Voorzitter: M. Sohier.

Raadsheer-verslaggever: M. Polet.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Rechten van de verdediging. — Ieder verdachte heeft het recht zelf zijn zaak te verdedigen.

Weigering van de rechtbank een verdachte zelf aan het woord te laten. Krachtens artikel 14 van titel II van het decreet van 16-24 augustus 1790, dat in dit opzicht niet is ingetrokken, heeft verdachte het recht zelf zijn zaak, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, te verdedigen.

Druine t./Gaufriez.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 februari 1958 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Charleroi;

I. In zover de voorziening gericht is tegen de over de publieke vordering gewezen beslissing:

Over het middel, afgeleid uit de schending van de rechten van de verdediging, en van artikel 14 van titel II van het decreet van 16-24 augustus 1790 op de rechterlijke organisatie, doordat de correctionele rechtbank geweigerd heeft aanlegger te horen, dan wanneer zijn raadsman uitdrukkelijk hierom had verzocht:

Overwegende dat blijkens het proces-verbaal van de terechtzitting die op 20 februari 1958 in hoger beroep gehouden is door de correctionele rechtbank, aanleggers raadsman gevraagd heeft dat aanlegger zou gehoord worden, doch dat de rechtbank geweigerd heeft tot dit verhoor over te gaan;

Overwegende dat krachtens artikel 14 van titel II van het decreet van 16-24 augustus 1790, hetwelk in dit opzicht niet ingetrokken is, elke beklaagde het recht heeft zelf zijn zaak te verdedigen, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk;

Overwegende dat het bestreden vonnis, hetwelk met miskenning van deze bepaling gewezen is, de rechten van de verdediging schendt;

Dat het middel gegrond is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de over de burgerlijke vordering gewezen beslissing:

Overwegende dat de verbreking van de over de publieke vordering gewezen beslissing de vernietiging met zich brengt van de over de burgerlijke vordering gewezen beslissing;

Om die redenen,

Machtigt, voor zoveel nodig, verweerster Caufriez Elise, echtgenote van Etienne Paul, om in rechte op te treden;

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden in de rand van de vernietigde beslissing; Laat de kosten de Staat ten laste;

Verwijst de zaak naar de correctionele rechtbank te Bergen, uitspraak doende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 6 november 1959.

Voorzitter: M. Vandermeersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Delahaye.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat: Mr. Struye.

Kleine nalatenschappen. — Voor de overneming van een handelshuis is niet vereist, dat het als woning voor de overnemer belang heeft.

De beslissing van de rechter, dat de wet van 10 mei 1900 niet vereist dat het door de cufus bij zijn overlijden bewoond handelshuis, waarvan de overneming gevraagd wordt, voor de eisende partij belang als woning heeft, is noch dubbelzinnig, noch strijdig met artikel 4 van bedoelde wet.

De Bock R. t./ Cs. De Bock.

Gelet op het bestreden vonnis op 15 april 1958 in laatste aanleg gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde;

Over het eerste middel afgeleid uit de schending van de artikelen 4 der wet van 16 mei 1900 op de erfregeling van de kleine nalatenschappen, 6 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis, zonder te ontkennen

dat, zoals eiser het in zijn conclusies staande hield, de door vierde verweerster ingeleide eis tot overneming van het kwestieus handelshuis, «voor haar geen belang noch betekenis had», deze eis toch gegrond verklaard heeft en diensgevolge, de door eiser ingeleide vraag tot overneming van hetzelfde onroerend goed verworpen heeft, om reden dat «de voorwaarde dat de woning voor vierde verweerster belang of betekenis zou vertonen, niet door de wet van 16 mei 1900 vereist wordt».

eerste onderdeel :

dan wanneer de eis tot overneming, zoals alle eisen of rechtsvorderingen, niet ontvankelijk of ongegrond is, indien de eisende partij er geen wettig belang bij heeft,

dan wanneer de rechtsregel «geen rechtsvordering zonder belang» deel uitmaakt van de grondbeginselen van het Belgisch recht, van algemene toepassing is en de openbare orde raakt;

tweede onderdeel :

dan wanneer minstens uit de bewoordingen van het bestreden vonnis onmogelijk kan uitgemaakt worden of de rechter over de grond in feite heeft willen beslissen dat vierde verweerster bij de overneming van het kwestieus handelshuis een wettig belang had, dan wel of hij in rechte heeft willen beslissen dat, ondanks de afwezigheid van een wettig belang, zij recht op de overneming had,

dan wanneer deze onduidelijkheid in de motivering aan het Hof niet toelaat zijn controlerecht over de wettelijkheid van de bestreden beslissing uit te oefenen en met het gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering gelijk staat :

Overwegende dat het bestreden vonnis beslist dat de wet van 16 mei 1900 niet vereist dat het door de de cujus bij zijn overlijden bewoond handelshuis waarvan de overneming gevraagd wordt, voor de eisende partij, belang heeft als inwoning;

Overwegende dat deze beslissing niet dubbelzinnig is en het in het middel aangehaald artikel 4 van voornoemde wet niet schendt;

Dat het eerste onderdeel van het middel naar recht faalt en het tweede in feite niet opgaat;

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis de conclusies van eiser niet beantwoordt heeft in zover zij staande hielden dat de door vierde verweerster ingeleide eis tot overneming niet gegrond was, om reden «dat, jaren geleden, zowel wijlen De Bock Omer als zijn echtgenote Maria Van Wijmeersch (vierde verweerster) akkoord waren om de voorkeur aan eiser te geven, wat dan ook een clause uitmaakt van het testament van wijlen Omer De Bock»,

dan wanneer om wettelijk gemotiveerd te zijn, de rechterlijke beslissingen al de door de partijen in regelmatig neergelegde conclusies ingeroepen middelen en excepties moeten beantwoorden :

Overwegende dat het bestreden vonnis aanleggers conclusies passend beantwoordt door te verklaren dat krachtens het derde lid van artikel 4 van de wet van 16 mei 1900, de voorkeur aan de overlevende echtgenoot, ter zake aan de mede-eigenares, vierde verweerster, dient toegekend te worden;

Dat het middel ongegrond is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

3e Kamer — 16 oktober 1959

Voorzitter : M. Devaux.

Raadsheren : MM. Somerhausen en De Bock.

Substituut-auditeur-generaal : M. Duchatelet.

Advocaten : Mrs. Cyr. Cambier, Nihon en Regibeau.

K. B. 5 januari 1957 waarbij benaming, bevoegdheid en samenstelling der Paritaire Commissies bepaald worden. — Onderwerping van de betrekkingen van een publiekrechtelijke rechtspersoonlijkheid met haar werklieden aan de bevoegdheid van de Nationale Paritaire Commissie van het bouwbedrijf. — Nadere vaststelling door de Koning van de draagwijdte van een verordeningsbepaling. — Geen machtsafwending.

Art. 1, § 1, nr 24, b. van het K.B. 5 januari 1957 bepaalt dat een onderneming die publiekrechtelijke persoonlijkheid bezit, onder de bevoegdheid van de Nationale paritaire commissie van het bouwbedrijf valt, wat de door een arbeidsovereenkomst gebonden arbeiders betreft. Dergelijke bepaling is niet in strijd met art. 7 of met art. 13 van de besluitwet van 9 juni 1945 noch met art. 6 van de Grondwet.

Wanneer de Koning de draagwijdte van een verordeningsbepaling nader vaststelt, wendt hij de hem door art. 67 van de Grondwet toegekende macht niet af, zelfs wanneer over deze bepaling een geschil is gerezen.

1. «Nationale Conferentie van het Bouwbedrijf, tussenkomen partij «Société coopérative intercommunale de voirie», 2. Goupy Joseph; 3. «Fédération nationale des entrepreneurs de voirie, Section de la Province de Liège t./ Belgische Staat (vertegenwoordigd door de Eerste Minister, Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg, Minister van Landbouw, Minister van Verkeerswezen).

Arrest Nr 7298.

Overwegende dat verzoeksters betogen, dat de bestreden akte geen rekening houdt met de beginselen terzake van taak en bevoegdheid van de paritaire comités, noch met de voorschriften van de besluitwet van 9 juni 1945, noch met de regelen inzake oprichting, bevoegdheid en werkwijze van openbare diensten en instellingen, door de betrekkingen van enige publiekrechtelijke persoonlijkheid met haar werklieden te onderwerpen aan de bevoegdheid van de paritaire comités en aan de door die comités genomen beslissingen, terwijl de openbare overheid toch haar zeggenschap moet behouden over die diensten en instellingen welke zij heeft opgericht;

Overwegende dat geen wetsbepaling de term «publiekrechtelijke persoonlijkheid» of de overeenkomstige Franse benaming «individualité de droit public» definieert; dat daaronder alle publiekrechtelijke rechtspersonen moeten worden verstaan, inzonderheid de Staat, provincies, gemeenten en openbare instellingen;

Overwegende dat geen wetsbepaling de publiekrechtelijke rechtspersonen verbiedt, werklieden in dienst te nemen overeenkomstig de wet op de arbeidsovereenkomst; dat publiekrechtelijke rechtspersonen, wanneer zij werklieden in dienst nemen, worden beschouwd als ondernemingshoofd in de zin van de sociale wetgeving; dat dit onder meer het geval is inzake vergoeding der

schade voortspruitende uit arbeidsongevallen overkomen aan de werklieden van openbare ondernemingen in de loop en ter zake van de uitvoering der arbeids-overeenkomst; dat hetzelfde geldt voor het uithangen van werkplaatsreglementen door provincie- en gemeentediensten die gewoonlijk een werkman in dienst hebben;

Overwegende dat, luidens artikel 3 van de wet op de arbeidsovereenkomst, het bedrag en de aard van het loon en, in het algemeen, al de voorwaarden van de arbeid worden vastgesteld door de overeenkomst, maar dat, volgens artikel 13 van de besluitwet van 9 juni 1945 tot vaststelling van het statuut der paritaire comités, elke clause van een werkplaatsreglement of van een bijzondere overeenkomst, die met de door de Koning bindend gemaakte bepalingen in strijd is, als nietig en ongeldig wordt beschouwd;

Overwegende dat deze door de Koning bindend gemaakte bepalingen zowel bindend zijn voor openbare als voor private ondernemingen in de betrekkingen die zij elk van hun kant hebben met volgens de wet op de arbeidsovereenkomst in dienst genomen werklieden; dat de koninklijke besluiten tot bindendverklaring van de beslissingen der paritaire comités niet onverenigbaar zijn met het gezag, dat de Staat over publiekrechtelijke rechtspersonen uitoefent;

Overwegende dat verzoeksters nog betogen, dat publiekrechtelijke rechtspersonen niet onder toepassing van beslissingen van paritaire comités kunnen vallen omdat zij in die comités niet kunnen worden vertegenwoordigd; dat artikel 7 van de besluitwet van 9 juni 1945 immers bepaalt: « Slechts de personen die, in België, tijdens ten minste vijf jaar tot de betrokken tak van bedrijvigheid hebben behoord, kunnen tot leden worden benoemd »;

Overwegende dat artikel 7 niet als voorwaarde voor benoeming stelt, dat de betrokkenen persoonlijk een bepaalde economische activiteit hebben uitgeoefend, maar opzettelijk een minder beperkende uitdrukking gebruikt; dat de wetgever niet heeft willen verbieden, dat als lid van de paritaire comités een natuurlijk persoon wordt benoemd ter vertegenwoordiging van een publiekrechtelijk of privaatrechtelijk rechtspersoon;

Overwegende dat verzoeksters ook betogen, dat publiekrechtelijke rechtspersonen hun bevoegdheid niet kunnen overdragen aan een paritair comité van vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers uit de particuliere sector;

Overwegende dat, daargelaten of de toekenning aan paritaire comités van de bevoegdheid om beslissingen te nemen die de Koning zelfs ten aanzien van publiekrechtelijke rechtspersonen bindend kan maken, een machtsoverdracht is, kan worden volstaan met de vaststelling dat de wet hun die taak heeft opgedragen, en dat de Koning de hem toegekende macht krachtens de wet uitoefent; dat het middel niet in aanmerking komt;

Overwegende dat verzoeksters nog betogen, dat de bestreden akte in strijd is met het beginsel van de gelijkheid, waar zij de bevoegdheid van het nationaal paritair comité van het bouwbedrijf uitbreidt tot de betrekkingen van de « publiekrechtelijke persoonlijkheden » met hun werklieden, terwijl zulke bevoegdheid aan geen enkel ander paritair comité is toegekend, en dat deze discriminatie niet kan worden verantwoord door enige objectieve reden in verband met het wetwettelijk doel waaraan de instelling van de paritaire comités beantwoordt;

Overwegende dat, wanneer publiekrechtelijke personen werklieden in dienst nemen overeenkomstig de

wet op de arbeidsovereenkomst, de gesloten overeenkomsten van ambtswege worden aangevuld of gewijzigd door de beslissingen van de paritaire comités, welke de Koning bindend heeft verklaard; dat de bestreden akte alleen maar een rechtsgevolg van de bepalingen der besluitwet van 9 juni 1945 in herinnering heeft gebracht; dat zij, door aldus alleen te handelen ten aanzien van het paritair comité van het bouwbedrijf, waar dat rechtsgevolg was ontkend, artikel 6 van de Grondwet niet heeft geschonden;

Overwegende dat verzoeksters nog betogen, dat de bestreden akte met machtsafwending is genomen, omdat zij beschikt in het voordeel van de « Société coopérative intercommunale de voirie », ofschoon een op 29 oktober 1956 door het vrederecht van het tweede kanton Luik gewezen vonnis had geoordeeld, dat het personeel van die vereniging niet het voordeel genoot van de verzekering tegen werkloosheid ingevolge de vorst, welke verzekering wordt gedekt door de vereniging zonder winst oogmerk « Fonds voor bestaanszekerheid der werklieden uit het bouwbedrijf »;

Overwegende dat de Koning, waar hij de draagwijdte van een verordeningsbepaling nader vaststelt, de hem door artikel 67 van de Grondwet toegekende macht niet afwendt, zelfs indien omtrent die bepaling een geschil zou zijn gerezen.

Besluit :

Artikel 1.

De zaak nr A 7127/III-2835 wordt van de rol van de Raad van State afgevoerd.

Artikel 2.

De beroepen ingesteld onder nummers A. 7112/III-2828 en A. 7128/III-2836 worden verworpen.

Artikel 3.

De kosten, bepaald op 2.650 frank, komen ten laste voor ieder van de verzoekende partijen tot een bedrag van 750 frank en ten laste van de tussenkommende partij tot een bedrag van 400 frank.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer — 25 november 1959

Voorzitter : M. Hennequin de Villermont
Raadsheren : M.M. de la Vallée Poussin en Colson
Advocaat-generaal : M. van den Eynde de Rivieren
Advocaten : Mrs. Hermans en Nelissen-Grade

Ontkenning van vaderschap. — Vereisten voor de toepasselijkheid van artikel 313 eerste lid B.W.

Het feit, dat de vrouw bevallen is buiten de echtelijke woonplaats en de geboorte van het kind in afwezigheid van de echtgenoot werd aangegeven, volstaat om het verborgen houden van de geboorte in de zin van art. 313, eerste lid, B.W., te doen aanvaarden. De ontdekking van het bedrog vóór de geboorte van het kind is van weinig belang. Het is immers niet noodzakelijk, dat de zwangerschap van de vrouw tot aan de bevalling verborgen is gehouden; het volstaat, dat het stilzwijgen van de vrouw niet onderbroken wordt door een bekentenis, voortspruitende uit de oprechte wens een nagelaten plicht te vervullen.

W. t./ V.D. cs.

Gezien in regelmatige vorm voorgebracht het vonnis op 23 Januari 1956 door de rechtbank van eerste aanleg te Leuven gewezen;

Gezien de akte van beroep dd. 12 juni 1956;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd.

Overwegende dat de eis sterkt tot de ontkenning van vaderschap van het kind Jean-Pierre Louis, geboren te Scherpenheuvel op 26 november 1954 en ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand dezer gemeente als wettige zoon van appellant en van tweede geïntimeerde;

Overwegende dat de eis niet gegrond is in zoverre hij gesteund is op artikel 312 al. 2 van het Burgerlijk Wetboek; dat appellant het bewijs niet levert dat, hetzij uit oorzaak van verwijdering, hetzij tengevolge van enig toeval, hij in de fysieke onmogelijkheid was om met zijn vrouw gemeenschap te hebben gedurende de wettelijke bevruchtingsperiode;

Overwegende dat de eis gegrond is in zoverre hij gesteund is op artikel 313 al. 1 van het B.W.; dat appellant het bewijs bijbrengt van de bedrieglijke verberging van de geboorte, van het overspel van de vrouw en van de zedelijke onmogelijkheid samengemeenschap met zijn echtgenote te hebben gedurende de wettelijke bevruchtingsperiode;

Overwegende dat het ten onrechte is dat de geïntimeerden beweren dat ter zake de geboorte van het kind voor appellant niet werd verborgen gehouden; dat het feit dat de tweede geïntimeerde is bevallen buiten de echtelijke woonplaats en dat zij de geboorte van het kind aan de burgerlijke stand van Scherpenheuvel heeft doen verklaren in afwezigheid van appellant volstaat om te doen aannemen dat zij de geboorte van het kind aan appellant bedrieglijk heeft willen verbergen; dat het van weinig belang is dat appellant het bedrog ontdekt heeft vóór de geboorte van het kind; dat om de geboorte van het kind als verborgen te aanzien in de zin van artikel 313, al. 1, van het B.W., het niet noodzakelijk is dat de handelingen van de vrouw voor gevolg zouden hebben de zwangerschap te verbergen tot haar termijn; dat het volstaat dat het stilzwijgen van de vrouw niet onderbroken werd door een bekentenis voortspruitend uit een oprechte wens een nagelaten plicht te vervullen; (De Page T. I, nr 1084, en volgende — Complément n° 1085 — Luik, 4 december 1941, Pas. 1942, II, 49 — Brussel, 1ste Kamer, 5 juni 1957 inzake Oomen t./ Hendrickx en 19 september 1958 in zake Lebon t./ Legrand);

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 waarvan toepassing werd gedaan;

Gehoord de Heer Advokaat-Generaal van den Eynde de Rivieren in zijn eensluidend advies in openbare zitting gegeven;

Alle nadere of strijdige besluiten van de hand wijzende;

Ontvangt het beroep, verklaart het gegrond; doet het bestreden vonnis te niet;

Hervormende;

Zegt voor recht dat appellant de vader niet is van het kind Jean-Pierre Louis, geboren te Scherpenheuvel op 26 november 1954 en ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand dezer gemeente als zoon van W. Raymond en V. D. Germaine.

Zegt dat het niet behoort tot de familie van appellant en diens naam niet mag dragen;

Beveelt dat het beschikkend gedeelte van het arrest zal overgeschreven worden in de registers van de burgerlijke stand der gemeente Scherpenheuvel door de bevoegde ambtenaar zohaast deze ambtenaar hier toe zal aanzocht worden en dat er melding van zal gemaakt worden ten rande van de geboorte akte van het kind;

Verwijst tweede geïntimeerde V. Germaine tot de kosten van beide aanleggen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer — 4 juni 1959.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : MM. De Vreese en Santenaire.

Advocaat-generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs Heymans en Felix.

1. Hoger beroep. — Verzoek tot toepassing van een vreemde wet is geen nieuwe eis in de zin van art. 464 R.V.

2. Omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding. — Art. 310 van het Franse B.W. is niet strijdig met de Belgische internationale openbare orde. — Aard van de rechterlijke beslissing betreffende de omzetting. — Gevolgen van een wijziging van de nationaliteit der partijen tijdens de procedure. — Toepasselijke wet voor de beoordeling van de gegrondheid van de vordering.

1. Voor de eerste rechter wordt op grond van art. 310 van het Belgisch burgerlijk Wetboek de omzetting van een scheiding van tafel en bed in echtscheiding gevorderd; in hoger beroep wordt deze gesteund op art. 310 van het Frans burgerlijk wetboek, bepalend, dat op vraag van een der echtgenoten na verloop van drie jaar de scheiding van tafel en bed van rechtswege in echtscheiding zal worden omgezet. Het verzoek tot toepassing van de Franse wet is geen nieuwe eis in de zin van art. 464 Rv.; het is alleen een nieuw middel om de oorspronkelijke vordering te staven.

Het rechtsmiddel van beroep werd door de wetgever ingesteld niet alleen om vergissingen van de eerste rechter te herstellen maar ook om de dwalingen te helpen herstellen die de partijen in de verdediging van hun belangen hebben kunnen begaan.

2. Indien art. 310 van het Franse B.W. minder strenge eisen dan de Belgische wet stelt voor de vordering tot omzetting van de scheiding van tafel en bed in een echtscheiding is dit artikel — althans wat betreft de vordering van de oorspronkelijke verweerder — niet strijdig met de beginselen, die de Belgische wetgever als essentieel beschouwt voor de in België gevestigde morele, politieke en economische ordening der maatschappij, zodat het niet indruist tegen de Belgische internationale openbare orde.

De rechterlijke beslissing, waarbij een scheiding van tafel en bed in echtscheiding wordt omgezet is niet declaratief van een vooraf bestaand recht maar louter toewijzend van een nieuwe rechtstoestand. Wat de persoon der echtgenoten betreft heeft deze beslissing geen enkele terugwerkende kracht tot op de dag van het instellen der vordering. Zij kent de staat van echtscheiding uitsluitend voor de toekomst toe. Het instellen zelf van de vordering tot omzetting kan onmiddellijk vóór ze definitief wordt toegewezen, zelfs geen voorlopige uitwerksels ten gevolge hebben.

Het louter toewijzend karakter van bedoelde rechterlijke beslissing brengt mede, dat de gegrondheid van de vordering tot omzetting op basis van de nationale wet van de partijen op de dag van de uitspraak moet worden beoordeeld. Aldus zal op een vordering tot omzetting, ingesteld door iemand van Franse nationaliteit, die tijdens de procedure de Belgische nationaliteit verwerft, Belgisch recht moeten worden toegepast. (Zie verder nader het arrest en het advies van de advocaat-generaal Matthys).

Decuyper t/De Gheselle.

Advies O.M.

I. Nopens hetgeen voorafgaat :

A. Procedure tot scheiding van tafel en bed :

1) Naar aanleiding van een procedure door vrouw De Gheselle Marie-José, uit Oostende, wellicht in 1950 of in 1951, ingesteld tegen haar echtgenoot, De Cuyper, Victor, beroepsmilitair te Oostende, wordt door de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, bij vonnis bij verstek wegens gebrek aan conclusiën, van 25 januari 1952, de scheiding van tafel en bed wegens beledigingen van erge aard uitgesproken ten gunste van vrouw De Gheselle en tegen De Cuyper, Victor, en wordt haar de bewaking over de twee minderjarige kinderen De Cuyper, Rosette ((geb. op 10-2-1939) en De Cuyper, Jenny (geb. op 10-4-1940) toevertrouwd.

2) Dit vonnis wordt aan De Cuyper, Victor betekend op 12 maart 1952. Bij ontstentenis van beroep of verzet, is dit vonnis sedert 13 mei 1952 in kracht van gewijsde gegaan.

3) Sedertdien, en meer bepaald bij in kracht van gewijsde gegaan vonnis van 29 september 1953, werd De Cuyper, Victor door de correctionele rechtbank te Brugge tot een geldboete van 100 fr. $\times$ 20 of 1 maand gevangenisstraf veroordeeld, wegens medeplichtigheid aan overspel met zekere Declercq, Hilda, echtgenote van Declercq, Willy.

4) Bij deurwaardersexploot van 16 mei 1955, heeft De Cuyper, Victor zijn echtgenote De Gheselle, Marie-José aangemaand de scheiding van tafel en bed tussen partijen te doen ophouden, en naar de echtelijke woonst terug te keren, waarop vrouw De Gheselle aan de deurwaarder letterlijk heeft geantwoord : « Ik ben bereid bij mijn man terug te keren op voorwaarde nochtans dat ik en mijn kinderen fatsoenlijk kunnen logeren en dat hij bewijst mij en mijn twee kinderen te kunnen onderhouden ».

B. Vordering tot omzetting in echtscheiding.

1) Bij deurwaardersexploot van 8 oktober 1955, hetzij na het verstrijken van de termijn van drie jaar te rekenen van de datum waarop het vonnis van scheiding van tafel en bed in kracht van gewijsde was gegaan, doet De Cuyper, Victor zijn echtgenote De Gheselle vóór de rechtbank te Brugge dagvaarden ten einde, op grond van art. 310 B.W., de scheiding van tafel en bed in echtscheiding te horen omzetten.

1) Bij vonnis op tegenspraak van 15 juni 1956, dat sedertdien nimmer aan partij betekend werd, wordt deze vordering tot omzetting ontvankelijk verklaard, doch, voorealer ten gronde te beslissen, verleent de rechtbank aan De Cuyper machtiging te bewijzen door alle middelen naar rechte, getuigen inbegrepen : « dat zijn aanbod aan verweerster het echtelijk leven te hernemen en de echtelijke woonst te vervoegen ernstig is », tegenbewijs aan verweerster voorbehouden.

II. Nopens het hoger beroep en zijn ontvankelijkheid :

Tegen dit tussenvonnis wordt door De Cuyper op 12 juli 1957 hoger beroep ingesteld. Dit rechtsmiddel is hoofdzakelijk gegrond op een toestand die betrekking heeft op de werkelijke nationaliteit van partijen op het ogenblik waarop de oorspronkelijke vordering tot omzetting werd ingesteld (8 oktober 1955), doch die vóór de eerste rechter noch ingeroepen, noch opgeworpen werd, en die de eerste rechter niet eens blijkt te hebben gekend, toestand, hieronder samengevat, en waaruit zou voortspruiten dat in zake enkel toepassing zou dienen te worden gemaakt van de Franse wet, meer bepaald art. 310 van de Franse Code civil, zoals deze bepaling door de Franse wet van 6 juni 1908 vervangen werd en thans sedert de Franse ordonnantie van 12 april 1945, steeds in zwang is; deze bepaling luidt : « Lorsque la séparation de corps aura duré trois ans, le jugement sera de droit converti en jugement de divorce sur la demande formée par l'un des époux... », de verdere tekst van deze bepaling betreffende o.m. de regeling der onkosten en de procedure zijnde ter zake zonder belang.

Dienvolgens : terwijl, naar het Franse recht, na het verstrijken van de termijn van drie jaar te rekenen van de dag waarop het vonnis van scheiding van tafel en bed in kracht van gewijsde gegaan is ⁽¹⁾, de gevorderde omzetting voor de rechter verplichtend wordt gesteld, zonder dat aan de rechtbank ook nog enig beoordelingsvermogen wordt toegekend o.m. met betrekking tot de vraag of het verlangen van de echtgenoot, die de omzetting vordert, om het echtelijk leven te hernemen wel rechtzinnig en aannemelijk is en of het belang der kinderen niet door de omzetting zou geschaad worden ⁽²⁾, heeft de Belgische wet van 20 maart 1927 welintegendeel dit appreciatievermogen van de rechtbank in art. 310 B.W. ingevoerd (zoals zulks trouwens ook het geval was in Frankrijk tussen 1884 en 1908 en tussen 2-4-1941 en 12-4-1945). Indien derhalve, in onderhavig geval, de rechtbank toepassing had dienen te maken van de Franse wet, zoals door appellant thans wordt voorgehouden, zo zou het geen twijfel lijden dat het aangevochten tussenvonnis hem zou grieven, zodat principieel, zijn hoger beroep, binnen de wettelijke termijn en in regelmatige vorm ingesteld, ontvankelijk is.

III. Nopens de nationaliteit van partijen.

Uit de gegevens verstrekt door de twee hierbij toegevoegde dossiers, die ter inzage van partijen en hun raadsman door ons ambt ter beschikking werden gesteld (zie afschrift van onze brieven van 26 december 1958), is gebleken :

1) Dat appellant De Cuyper, Victor, naar aanleiding van administratieve vergissingen, tot in 1954, hier te lande als Belg beschouwd en behandeld werd, evenals geïntimeerde, De Gheselle, Marie-José, trouwens Belg door geboorte, waarmede hij op 3 december 1938, te Oostende, in het huwelijk was getreden.

2) Pas in juni 1954 — zodus vóór het instellen van de onderhavige vordering tot omzetting — vernam appellant van de administratieve diensten der Stad Oostende dat hij, sedert zijn geboorte en door geboorte, tot nog toe steeds van Franse nationaliteit was, vermits hij geboren werd te Le Havre (Fr.), op 13 maart 1918, als niet erkende natuurlijke zoon van De Cuyper, Madeleine, zodus in Frankrijk geboren uit wettelijk onbekende ouders (art. 8 - 2° - Franse Code Civil (wet van 1889) en art. 21 - Code de la nationalité française; zelfde principes gehuldigd door de Belgische nationaliteitswetten art. 1 - 2° - K.B. 13 december 1932).

Hieruit volgde tevens dat zijn echtgenote, Belg door geboorte, de Belgische nationaliteit door haar huwelijk met een vreemdeling van een bepaalde nationaliteit die haar door de vreemde wet — nl. de Franse wet — verworven werd, verloren had (art. 18 - 2° - K.B. 14 december 1932), vermits zij, in de onwetendheid verkerende van de nationaliteit die haar echtgenoot, op het ogenblik van het huwelijk te Oostende, werkelijk bezat, natuurlijk de verklaring tot behoud van haar Belgische nationaliteit niet afgelegd had, zoals voorzien bij art. 18 - al. 7 - K.B. 14 december 1932.

3) Van zodra appellant, trouwens beroepsmilitair in het Belgisch Leger sedert 7 juli 1950, die toestand vernam, diende hij op 17 juni 1954 — zodus steeds vóór het instellen van de onderhavige vordering — een aanvraag in, strekkende tot het bekomen van de Belgische staatsnaturalisatie, die hem toegekend werd bij wetgevende akte van 12 juli 1956, overgeschreven op de registers van de burgerlijke stand der Stad Oostende op 23 augustus 1956.

4) Van haar kant, toen zij de toestand vernam, evenals de aan haar echtgenoot verleende staatsnaturalisatie, diende geïntimeerde, op grond van art. 15 - K.B. 14 december 1932, bij de heer Procureur der Konings te Brugge, op 13 oktober 1956, een aanvraag in strekkende tot het bekomen der Belgische nationaliteit bij wijze van nationaliteitskeuze. Deze aanvraag werd door de rechtbank te Brugge ingewilligd bij vonnis van 23 september 1957, overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand der Stad Oostende op 2 december 1957.

5) Dienvolgens :

a) Op datum waarop onderhavige vordering tot omzetting voor de rechtbank te Brugge werd ingesteld en tot op de dag van de uitspraak van het aangevochten vonnis, waren beide echtgenoten van Franse nationaliteit.

b) Thans vóór het Hof, zijn beide echtgenoten van Belgische nationaliteit en hebben zij tevens de Franse nationaliteit verloren, bij toepassing van artikelen 87 en 88 van de « Code de la nationalité française » (appellant bekwaam immers bij Frans dekreet van 7 oktober 1955 de machtiging om de Belgische staatsnaturalisatie aan te vragen).

IV. Is de vordering van appellant vóór het Hof strekkende tot toepassing van de Franse wet een nieuwe eis in de zin bepaald bij art. 464 - W.B.Rv. ?

Terwijl het verbod opgelegd bij art. 464 - W.B.Rv. de openbare orde niet raakt en derhalve niet ambtshalve mag worden ingeroepen (zie : A.P.R. - Tw. Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koop-handel, nr 673, en de aldaar vermelde rechtsleer en rechtspraak), wordt door geïntimeerde, in haar eerste besluitschrift vóór het Hof, uitdrukkelijk opgeworpen dat, waar appellant in zijn inleidend dagvaardings-exploot en gedurende gans de duur der procedure vóór de eerste rechter, zijn oorspronkelijke vordering tot omzetting uitsluitend gegrond heeft op art. 310 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek, zijn vordering vóór het Hof, strekkende tot toepassing van art. 310 van de Franse « Code Civil » (Franse wet van 6 juni 1908), als een nieuwe eis dient te worden beschouwd, en derhalve niet ontvankelijk is.

Het staat vast dat appellant reeds van meer dan één jaar vóór het instellen van zijn vordering tot omzetting, en meer bepaald minstens sedert 17 juni 1954, beslist wist dat hij uitsluitend als Franse onderdaan moest beschouwd worden, vermits hij op laatstvermelde datum zijn aanvraag tot staatsnaturalisatie heeft ingediend. Niettemin heeft hij, tegen zijn eigen

belang in, en dus wellicht uit onwetendheid of uit rechtsdwaling, nagelaten vóór de eerste rechter het voordeel van de toepassing der Franse wet in te roepen.

1) Principieel, kan reeds de vraag worden gesteld of, waar in onderhavig geval de eerste rechter niet van ambtswege de Franse wet heeft toegepast omdat hij niet eens de werkelijke nationaliteitsstand van partijen heeft gekend, het Hof nochtans, dat deze toestand wel kent, niet ambtshalve zou dienen te onderzoeken of de Franse wet al dan niet behoort te worden toegepast ?

Inderdaad, naar luid van de heersende mening inzake internationaal privaatrecht, dient de rechter ambtshalve toepassing te doen van de vreemde wet, telkens deze toepassing hem opgelegd wordt door principes van internationaal privaatrecht vastgelegd in een uitdrukkelijke wetsbepaling van het land, uit naam van hetwelk de rechter recht spreekt. Welnu, naar luid van artikel 3, alinea 3, van ons Burgerlijk Wetboek, gelden de wetten betreffende de staat en de bekwaamheid van de personen voor de Belgen, ook wanneer zij in het buitenland verblijven, d.w.z. dat dergelijke wetten — en zulks o.m. die welke betrekking hebben tot scheiding van tafel en bed en tot echtscheiding — de vreemdeling in België volgen, tenzij die wetten strijdig zijn met de Belgische internationale openbare orde. (Zie in dat verband Hof van Cassatie, 4 mei 1950, Pas. I-624 en voetnoot n° 2). Terecht kan dienvolgens voorgehouden worden dat, waar het Hof weet dat een bepaald rechtsverband eventueel door de buitenlandse wet zou moeten beheerst worden, het, bij toepassing van een uitdrukkelijke bepaling van onze nationale wetgeving, ambtshalve deze vraag dient te onderzoeken, zelfs ingeval de eerste rechter tot dit onderzoek niet is overgegaan, of juist gezegd niet kon overgaan (Zie in deze zin : Pouillet, « Manuel de Dr. int. privé belge », 3de dr., n° 336, blz. 387 en 388);

2) Indien echter, naar luid van een andere leer, uit het feit dat de bewijslast der vreemde wet op partijen rust afgeleid wordt dat de rechter deze vreemde wet niet ambtshalve zou kunnen toepassen, zo deze toepassing door de belanghebbende partij zelf niet ingeroepen werd (Zie : H. Batifoll, « Traité élémentaire de Dr. int. privé », Parijs, 1949, nr 336, blz. 357) dient uit deze stelling, als zou de toepassing der vreemde wet dus door partijen kunnen verzaakt worden, allerminst te worden afgeleid dat het stilzwijgen van partijen dienaangaande « in limine litis » aan één onder hen voortaan zou beletten de bevoegdheid van de vreemde wet gedurende het verder verloop van het geding in te roepen. Welintegendeel, zal deze toepassing door een der partijen in elke stand van het geding kunnen opgeworpen worden, en o.m. voor de eerste maal vóór de rechter in beroep, want het gaat ten slotte, niet om een nieuwe eis, maar om een nieuw middel (Zie : H. Batifoll, op. cit., nr 337, blz. 357 en 358 ; Cass. fr., 23 juni 1908, D.P. 1908, 1, 523 ; Sirey, 1911, 1, 241 en noot Naquet ; Cass. fr., 2 juni 1913, D.P. 1916, 1, 271). Inderdaad, welk is, in onderhavig geval het voorwerp van de oorspronkelijke eis ? Het komt er ten slotte op aan te weten : of de omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding « in casu » al dan niet afhankelijk moet gesteld worden van de rechtzinnigheid of de ernst van het aanbod door appellant aan zijn echtgenote gedaan het echtelijk leven te hernemen, en, bij weigering van de echtgenote, van het al dan niet gerechtvaardigd kenmerk van deze weigering, a.g. of, in onderhavig geval, de rechter zijn appreciatievermogen moet uit-

oefenen (Belgische wet) of integendeel geen enkel beoordelingsvermogen mag doen gelden (Franse wet)? Welnu, vóór de rechter in beroep voorhouden dat het antwoord op deze vraag afhangt van de toepassing van de Franse wet, bij uitsluiting van de Belgische, is enkel een louter middel om de door de oorspronkelijke eis gestelde vraag op te lossen, en betekent derhalve de afwijzing van de exceptie gegrond op artikel 464 W.B. Rv.

3) Trouwens, per slot van rekening, strekt het hoger beroep, in onderhavig geval, er eigenlijk niet toe een door appellant, vóór de eerste rechter bij de verdediging van zijn vordering uit onwetendheid gepleegd verzuim aan te vullen, of een bij het uitbrengen van zijn middelen tot staving van zijn eis gepleegde rechtsdwaling te doen herstellen?

Het bevestigend antwoord op deze vraag schijnt ons geen twijfel te moeten lijden, met het gevolg dat, ook om die reden, en in overeenstemming met de rechtspraak (Zie o.m. Verbreking, 14 oktober 1946, Pas. 1946, I, 365), de vordering van appellant tot toepassing van de Franse wet geenszins als een nieuwe eis, doch enkel als een nieuw middel dient te worden beschouwd, want hoger beroep heeft niet enkel tot doel de dwalingen van de eerste rechter te herstellen, doch ook de dwalingen en vergetelheden van de partijen (Vgl. in die zin: Luik, 22 mei 1936, J.T. 1936, 472 en noot; P.P. 1936, 468 met noot), terwijl anderzijds noch het voorwerp, noch de oorzaak, noch de omvang van de oorspronkelijke eis veranderd wordt, en partijen tevens dezelfde blijven en in dezelfde hoedanigheid optreden (Zie: A.P.R. Tw. Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel - nr 696, en de aldaar vermelde rechtsleer en rechtspraak).

Op grond van al de hierboven uitgebrachte beschouwingen besluiten wij tot de afwijzing van de exceptie van een nieuwe eis gegrond op artikel 464, W.B.Rv.

V. In verband met de toepassing, in onderhavig geval, van de Franse of van de Belgische wet rijst de voorafgaande vraag nopens het ogenblik dat dienaangaande door het Hof in acht moet worden genomen: is dit ogenblik de datum waarop de oorspronkelijke vordering tot omzetting werd ingesteld, te weten 8 oktober 1955, toen beide partijen van Franse nationaliteit waren, en trouwens de hoedanigheid van Franse onderdaan nog hadden op de datum van de uitspraak van het aangevochten vonnis (15 juni 1956) ofwel dient enkel het huidig tijdstip te worden beschouwd, waarop appellant sedert 23 augustus 1956 de Belgische nationaliteit heeft verworven, en waarop geïntimeerde sedert 2 december 1957 de Belgische nationaliteit herkrege heeft, gesteld zijnde dat in zake geen enkel bedrog of wetsontduiking bij deze nationaliteitswijziging te bespeuren valt?

1) Op het eerste gezicht is men ertoe geneigd te aanvaarden dat, naar de algemeen geldende principes, het in acht te nemen ogenblik de datum is waarop de vordering werd ingesteld en waarop derhalve de rechtsstatus van partijen moet worden bepaald, zodanig dat de wijziging van nationaliteit der echtgenoten nadat de vordering bij de rechtbank aanhangig gemaakt werd zonder invloed blijft op de later over die rechtsvordering te wijzen rechterlijke beslissing.

Afgezien van het principe bepaald bij art. 20 K.B. van 14 december 1932, luidens hetwelk de verwerving, het verlies en de verkrijging van de hoedanigheid van Belg enkel uitwerking heeft voor de toekomst, kan bovendien, inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, worden opgemerkt dat het instellen van een vordering tot echtscheiding b.v. wettelijke, alhoewel voorlopige, uitwerkselen kan hebben vooraleer ze de-

finitief wordt oegewezen t: afzonderlijke verblijfplaats der echtgenote, bewaking over de uit het huwelijk geboren minderjarige kinderen, onderhoudsuitkering, en andere maatregelen, zodat staat en bekwaamheid vereist om dergelijke vordering in te stellen naar de persoonlijke status van partijen, o.m. naar de eventueel vreemde wet die deze status bepaalt, ab initio blijkt te moeten beoordeeld worden. Moest b.v. de van toepassing zijnde vreemde wet — de Italiaanse b.v. — het instellen van dergelijke vordering verbieden, zo zou de aanleggende partij dit beletsel, dat bij de aanvang der procedure bestond, niet kunnen wegruimen door het verkrijgen in de loop van het geding, en zonder bedrog of wetsontduiking, van de Belgische nationaliteit, waarbij zij voortaan wel het recht zou hebben verworven dergelijke vordering in te stellen (zie: A. Piérard, B. III, n° 882, blz. 31, en voetnoot 5).

2) Uit het oog mag echter niet verloren worden dat de rechterlijke beslissing waarbij een echtscheiding wordt toegelaten, die een scheiding van tafel en bed inwilligt, of die dergelijke scheiding in echtscheiding omzet, een nieuw rechtsverband en nieuwe rechtsverhoudingen tussen partijen schept, verhoudingen die geenszins declaratief zijn van een vroeger voorafbestaand recht, maar toewijzend zijn van een nieuwe rechtstoestand, die eerst met de voltrekking van de uitspraak uitwerking zal hebben d.i. op het ogenblik van de overschrijving wat de echtscheiding betreft (art. 264, B.W.), of van de randvermelding wat de scheiding van tafel en bed aangaat (art. 311 quater, B.W., W. v. 14 februari 1957), op de registers van de burgerlijke stand.

Wat de persoon der echtgenoten betreft, heeft de rechterlijke beslissing, die dergelijke nieuwe rechtstoestand in het leven roept, geen terugwerkende kracht tot op de dag van het instellen van de vordering, zoals inzake gemeen recht, want hetgeen partijen of één hunner aanvragen is geenszins de verklaring of de erkenning van een verworven recht, waarvan de beoordeling op het ogenblik van zijn uitoefening, d.i. de datum van het instellen van de eis, moet geschieden, maar wel het vastleggen van rechtsverhoudingen die geen bestaan hebben op het ogenblik waarop ze aan de rechter worden overgelegd, en die, wanneer ze door een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak definitief worden vastgelegd, de staat van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed, wel te verstaan wat enkel de persoon der echtgenoten aangaat, uitsluitend voor de toekomst schept (zie o.m.: Garsonnet, B. III, § 1161; Garsonnet et Cézard-Bru, n° 738; A. Piérard, B. II, n° 733, blz. 431 tot 437; n° 812, blz. 581; Kluyskens, « Personen- en Familierecht », 2° dr., n° 490, blz. 453, alinea 2).

Mag ten aanzien van dergelijk uitzonderlijk kenmerk van de definitieve rechterlijke beslissing inzake echtscheiding of scheiding van tafel en bed nog voorgelouden worden dat het ogenblik waarop, met het oog op het bepalen der toe te passen wet van persoonlijke status, de nationaliteit der echtgenoten dient te worden beschouwd, de datum is waarop de eis wordt ingesteld?

In zijn « *Traité élémentaire de droit international privé* » (Parijs, 1949), schrijft dekaan der Rechtsfaculteit te Rijsel, Henri Batiffol, dienaangaande het volgende (n° 461, blz. 475):

« ... Le divorce résulte d'une procédure qui se déroule sur un certain intervalle de temps; il y a lieu de préciser le moment auquel doit se constater la nationalité qui détermine la loi applicable. La réponse naturelle paraît être que la nationalité à retenir est

» celle du jour de l'introduction de l'instance. Néanmoins on verra que la Cour de cassation a admis l'effet sur la loi applicable d'un changement de nationalité en cause d'appel dans une recherche de paternité (V. n° 478, Cass. fr. 8 juin 1921 et 27 mai 1937). A fortiori faudrait-il l'admettre dans une instance en divorce qui aboutit à un jugement constitutif d'état : celui-ci crée l'état d'époux divorcés pour l'avenir seulement; c'est donc à la date de son prononcé qu'il faut se placer pour déterminer la loi personnelle applicable à la dissolution du lien... »

Op grond van al deze beschouwingen, kan, naar ons oordeel, de gerechtvaardigde mening worden geopperd dat, ter bepaling van de wet van persoonlijke status van partijen in verband met de onderhavige vordering tot omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding, enkel hun huidige nationaliteit dient in acht genomen, en niet deze welke partijen bezaten op het ogenblik van het instellen van deze vordering vóór de eerste rechter, temeer dat t.o.v. dergelijke vordering, en in tegenstelling met een vordering tot echtscheiding, niet kan worden beweerd dat zij, vóór de definitieve rechterlijke beslissing waarbij zij zou toegewezen worden, reeds wettelijke voorlopige uitwerkselen zou kunnen hebben.

Indien het Hof deze zienswijze mocht bijtreden, zou dus, niet naar de Franse, doch wel naar de Belgische wet (art. 310, B.W., W. v. 20 maart 1927) de oorspronkelijke vordering van appellant moeten worden beoordeeld, en zou derhalve het Hof met volledig appreciatievermogen dienen na te gaan: of het aanbod door appellant aan geïntimeerde gedaan tot hervatting van het echtelijk leven wel gemeend, oprecht, en aannemelijk is, en of de belangen van geïntimeerde en van de kinderen niet door de omzetting zouden geschaad worden (Van Dievoet, « La séparation de corps et la loi du 20 mars 1927, n° 12, blz. 47 tot 49, n° 13, blz. 50, en n° 15, blz. 52 tot 57; Kluyskens, « Personen- en Familierecht », 2° dr., n° 521, blz. 486).

VI. *Beoordeling van het aanbod tot hervatting van het echtelijk leven uitgaande van appellant en van de al dan niet gegrondheid der weigering uitgedrukt door geïntimeerde.*

Het door appellant tot staving van de omzetting ingeroepen criterium als zou er in zake geen de minste kans meer bestaan tot verzoening tussen partijen en derhalve tot hervatting van het gemeenschappelijk leven onder één zelfde dak, ter wille van de lange duur der ononderbroken scheiding van partijen en hun ononderbroken vijandschap, aangewakkerd door menigvuldige rechtsgedingen tegen elkaar ingesteld, is, in verband met de geest van de wet van 20 maart 1927 die het art. 310 B.W. gewijzigd heeft, volstrekt onvolledig. Het behoort — en wel in de eerste plaats — te worden aangevuld door de hoofdzakelijke vraag of, zoals hierboven reeds vermeld en door de rechtspraak bekrachtigd (zie de hierboven vermelde auteurs, als ook De Page, B. I, n° 1009 en 1010, blz. 1039 en 1040), het aanbod, uitgaande van appellant — de schuldige echtgenoot — om het echtelijk leven te hernemen, ernstig en rechtzinnig is, en of de weigering van geïntimeerde op dit aanbod in te gaan al dan niet gegrond is.

De eerste rechter, die deze beginselen terecht in acht nam, heeft, in verband met wel bepaalde feitelijke toestanden door geïntimeerde ingeroepen tot staving van haar weigering, en waaruit zou blijken dat appellant nog steeds met zijn minnares samenleeft in het huis waar hij zijn echtgenote aanmaant, thans

terug te keren met de twee minderjarige meisjes, de mening geopperd — die wij volkomen bijtreden — dat deze ingeroepen toestand van aard was op het gebrek aan ernst en rechtzinnigheid van appellant's aanbod te wijzen.

De rechtbank heeft echter, trouwens van ambtswege, appellant — oorspronkelijke aanlegger — ertoe gemachtigd te bewijzen: « dat zijn aanbod aan verweerder het echtelijk leven te hernemen en de echtelijke woonst te vervoege ernstig is ».

Het wil ons voorkomen dat, waar de eisende partij in een rechtsgeding, op wie de bewijslast rust, niet enkel in gebreke blijft de hoofdzakelijke wettelijk vereiste voorwaarden van de grond van zijn eis te bewijzen of hiervan aanbod van bewijs uit te drukken door het bepalen van uitgestippelde, dienende en afdoende feiten, doch bovendien de feiten, door de verwerende partij ingeroepen tot bewijs van de ongegrondheid van zijn eis, niet eens uitdrukkelijk ontkent, door de rechter niet hoeft te worden gemachtigd het bewijs te leveren van die bepaalde beoordeling, die nu juist uitsluitend de wettelijke opdracht is van de rechter, en die deze vervult, na inzage en appreciatie van het door aanlegger voorgelegde bewijsmateriaal. Anders gezegd: in onderhavig geval, naar het voorwerp en de inhoud van de onderzoeksmaatregel door de rechtbank aan appellant opgedragen, en naar de bewoordingen waarin deze opdracht werd uitgedrukt, nodigt de rechtbank ten slotte de aanleggende partij uit haar eigen opdracht te vervullen, terwijl zij, ten overstaan van het gebrek aan bewijzen in hoofde van die aanleggende partij, ofwel de vordering als ongegrond had moeten afwijzen, ofwel, op zijn minst, aan eiser had moeten bevelen wel bepaalde, dienende, afdoende en voor tegenbewijs vatbare feiten uit te stippelen, waarvan het naderhand al dan niet ingebrachte bewijs het oordeel en de overtuiging van de rechtbank, omtrent het al dan niet rechtzinnig en aannemelijk kenmerk van het aanbod tot hervatting van het echtelijk leven, had kunnen vastleggen.

Waar, bij afwezigheid van incidenteel beroep, het aan het Hof echter niet mogelijk blijkt het aangevochten vonnis te hervormen in de zin van een afwijzing van de oorspronkelijke eis als zijnde, bij gebrek aan bewijzen of aanbod van bewijs, « hic et nunc » niet gegrond, zijn wij nochtans van oordeel dat, vooraleer verder te beslissen, aan appellant dient te worden bevolen op nauwkeurige wijze de feiten te bepalen die hij meent te kunnen inroepen tot staving van het rechtzinnig en oprecht kenmerk van zijn aanbod aan geïntimeerde tot hervatting van het echtelijk leven, tegenbewijs zijnde aan geïntimeerde voorbehouden, o.m. wat de feiten betreft door haar ingeroepen in haar besluitschrift, op 14 maart 1956 vóór de eerste rechter aan appellant betekend.

(w.g.) J. Matthijs.

(1) Planiol, Ripert et Rouast, « Traité Pratique de Droit civil Français », 2e dr., B. II, nr 700, blz. 575 en de rechtsleer en rechtspraak vermeld onder voetnoot nr 3.
(2) *Idem*, nr 698, blz. 572 en 573.

Arrest

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, tweede Kamer, op 15 juni 1956;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat de vordering ertoe strekt de scheiding van tafel en bed, die, bij vonnis van de Rechtbank te Brugge dd. 25 januari 1952 ten nadele van appellant

werd uitgesproken, op grond van beledigingen van erge aard, te horen omzetten in echtscheiding bij toepassing van art. 310 B.W.;

dat de Rechtbank te Brugge bij het bestreden vonnis dd. 15 juni 1956, deze vordering ontvankelijk verklaarde doch, vooraleer ten gronde te beslissen, appellant machtigde door alle rechtsmiddelen te bewijzen dat zijn aanbod om het echtelijk leven te hernemen ernstig is;

Overwegende dat appellant voor het Hof vordert dat zijn eis de plano zou worden toegekend, aanvoerend dat hij en zijn echtgenote, op het ogenblik van het instellen van de vordering tot omzetting, beiden van Franse nationaliteit zijnde, de Franse wet als persoonlijke wet van partijen van toepassing is, nl. art. 310 van het Franse burgerlijk wetboek dat als enige voorwaarde stelt dat méér dan drie jaar verlopen zijn sedert het vonnis van scheiding van tafel en bed kracht van gewijsde heeft verworven, wat ter zake het geval is;

Overwegende dat inderdaad, terwijl art. 310 van het Belgisch burgerlijk wetboek bepaalt dat, wanneer de scheiding van tafel en bed, uitgesproken om een andere oorzaak dan die van overspel, drie jaar heeft geduurd, de echtgenoot die oorspronkelijk verweerder was, het recht heeft een eis tot echtscheiding in te stellen en de rechtbank die eis kan toestaan indien de oorspronkelijke eiser er niet onmiddellijk in toestemt de scheiding van tafel en bed te doen ophouden, art. 310 van het Franse burgerlijk wetboek bepaalt dat, wanneer de scheiding van tafel en bed drie jaar heeft geduurd, het vonnis van rechtswege zal worden omgezet in echtscheiding op vraag van een der echtgenoten;

Overwegende dat niet wordt betwist dat partijen die, naar aanleiding van administratieve vergissingen, hier te lande tot in 1954 als Belg werden beschouwd, in feite van Franse nationaliteit waren, appellant sedert zijn geboorte, als in Frankrijk geboren kind uit wettelijk onbekende ouders, en geïntimeerde sedert haar huwelijk met appellant in 1938;

Overwegende dat geïntimeerde vergeefs opwerpt dat, nu appellant in eerste aanleg zijn vordering uitsluitend steunde op art. 310 van het Belgisch B.W., zijn voor het eerst voor het Hof geformuleerde vraag strekkende tot toepassing van de Franse wet, een nieuwe eis is die, luidend art. 464 W.â. Rv., onontvankelijk is;

dat appellant de toepassing van de Franse wet ook voor het eerst in beroep mag vragen;

dat het inroepen door appellant van de Franse wetgeving immers alleen hierop neerkomt dat hij, tot staving van zijn vordering tot omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding — vordering waarvan het voorwerp, de oorzaak en de omvang voor het Hof dezelfde blijven als voor de eerste rechter — thans opwerpt dat, in plaats van afhankelijk te zijn van het al dan niet ernstig karakter van zijn aanbod het echtelijk leven te hernemen en van het al dan niet gegrond karakter van geïntimeerde's weigering, deze vordering, ingevolge de toepasselijkheid van de Franse wet, daarvan niet afhankelijk is;

dat het voorhouden van zulke stelling niet een nieuwe eis is, maar alleen een nieuw middel om de oorspronkelijke vordering te staven en derhalve voor het eerst in beroep mag worden opgeworpen;

dat appellant weliswaar reeds vóór het instellen van zijn vordering tot omzetting op 8 oktober 1955, wist dat hij in feite van Franse nationaliteit was, maar tegen zijn eigen belang in, en blijkbaar uit onwetendheid of uit rechtsdwaling, verwaarloosd heeft voor de

eerste rechter het voordeel van de toepassing van de Franse wet in te roepen;

dat de mogelijkheid tot beroep door de wetgever werd ingesteld niet alleen om de vergissingen van de eerste rechter te herstellen, maar ook om de dwalingen te verhelpen die de partijen in de verdediging van hun belangen hebben kunnen begaan (Verbr. 14 oktober 1946, Pas. I, 365);

Overwegende dat geïntimeerde, om de toepasselijkheid van de Franse wet te weren, vergeefs de openbare orde inroept;

dat, indien het Franse artikel 310 van het B.W. inderdaad aan de vordering tot omzetting voorwaarden stelt die minder streng zijn dan deze van de Belgische wet, deze regeling — althans wat betreft het recht tot omzetting van de echtgenoot die oorspronkelijk verweerder was — niet strijdig is met de beginselen die de Belgische Wetgever als essentieel beschouwt voor de in België gevestigde morele, politieke en economische ordening der maatschappij en derhalve niet indruist tegen de Belgische internationale openbare orde (R.P.D.B. V° Divorce, n° 593, al. 3; Verbr. 4 mei 1950, Pas I, 624 en voetnoot 2);

Overwegende dat geïntimeerde echter ook inroept dat, zo partijen van Franse nationaliteit waren op het ogenblik waarop appellant de vordering tot omzetting op 8 oktober 1955 instelde (en ook op de dag van het vonnis a quo, 15 juni 1956), zij thans voor het Hof beiden van Belgische nationaliteit zijn en de Franse nationaliteit hebben verloren, en dat de zaak dient beoordeeld op basis van de nationale wet die thans de partijen beheerst;

Overwegende dat appellant inderdaad op 14 juni 1954 een aanvraag indiende strekkende tot het bekomen van de Belgische staatsnaturalisatie die hem bij wetgevende akte van 12 juli 1956 werd toegekend en die op 23 augustus 1956 in de registers van de burgerlijke stand werd overgeschreven, terwijl geïntimeerde een aanvraag indiende strekkende tot het bekomen van de Belgische nationaliteit bij wijze van nationaliteitskeuze, aanvraag die bij vonnis van de Rechtbank te Brugge dd. 23 september 1957 werd ingewilligd, vonnis dat op 2 december 1957 in de registers van de burgerlijke stand werd overgeschreven;

dat niet betwist is dat beiden thans de Franse nationaliteit hebben verloren;

Overwegende dat zulks de vraag doet rijzen op welk ogenblik het Hof zich plaatsen moet om de toepasselijke nationale wet te bepalen;

Overwegende dat de verwerving, het verlies en de herkrijging van de hoedanigheid van Belg weliswaar enkel uitwerking kan hebben voor de toekomst (art. 20 van het K.B. van 14 december 1932);

Overwegende dat rechtsleer en rechtspraak weliswaar akkoord gaan om aan te nemen dat, om de toepasselijke nationale wet te bepalen, men zich « in principe moet plaatsen op de dag van het instellen van de vordering »; dat meerdere auteurs aannemen dat zulks ook het geval is in zake echtscheiding (Baudry-Lacantinerie, Droit civil, T. IV, p. 275, n° 288 in fine; Piérard, B. III, n° 882, blz. 31 en voetnoot 5; Lapradelle et Niboyet, Rép. de Droit International, T. V, V° Divorce, n° 42 en 59; zie ook: Mons, 8 avril 1927, B.J. 1927, p. 509 en advies Weens);

dat echter dient overwogen:

1° enerzijds dat een rechterlijke beslissing waarbij een scheiding van tafel en bed wordt omgezet in echtscheiding, geenszins declaratief is van een voorafbestaand recht, maar louter toewijzend is van een nieuwe rechtstoestand; dat zij — wat de persoon van de echt-

genoten betreft — geen enkele terugwerkende kracht heeft tot op de dag van he instellen van de vordering, maar de staat van echtscheiding uitsluitend voor de toekomst schept, terwijl het instellen zelf van de vordering tot omzetting, onmiddellijk, vóór ze definitief wordt toegewezen, zelfs geen voorlopige uitwerkselen kan met zich brengen;

2° anderzijds dat het ter zake niet de ontvankelijkheid van de vordering is die van de toepasselijke — Franse of Belgische — nationale wet afhangt, doch alleen haar gegrondheid;

dat immers ook volgens de Franse, op het ogenblik van het instellen der vordering toepasselijke wet, de vordering ontvankelijk was;

dat de vraag alleen is of de gegrondheid van de vordering tot omzetting dient beoordeeld naar de Franse wet die op het ogenblik van het instellen van de vordering het persoonlijk statuut van partijen beheerste, of naar de Belgische wet die dit statuut thans beheerst;

Overwegende dat, ten aanzien van het louter toewijzend karakter van een beslissing in zake omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding, beslissing die de staat van echtscheiding enkel voor de toekomst schept, de gegrondheid van zulke vordering dient beoordeeld op basis van de nationale wet van partijen op de dag van de uitspraak (zie Battifol, *Traité élémentaire de Droit International Privé*, 3^e Ed. 1959, n° 461, p. 515, note 63; contra Toulouse 8 juin 1938, *Revue Critique de Droit International* 1939, p. 105 et note 2; zie ook Dalloz, *Répart. de Dr. civ.*, T. II, V° Divorce, n°s 1788 en 1789);

Dat zulke beslissing geenszins in strijd is met art. 3 al. 3 B.W.;

dat appellant evenmin na het instellen der vordering als vóór het instellen daarvan, enig verworven recht heeft op het beoordeelen van de gegrondheid van zijn eis op basis van zijn vroegere nationale wet (contra: Lapradelle et Niboyet loc. cit.);

dat ten slotte nog mag worden aangestipt dat de rechtspraak een gelijkaardige oplossing aanneemt wanneer zij beslist dat, in geval van wijziging niet van hun nationaliteit maar van hun nationale wetgeving, het persoonlijk statuut van de vreemdelingen in België beheerst wordt door de nieuwe wet die in voege is op het ogenblik van de uitspraak (Brussel 7 juli 1941, *Rev. Prat. Not.* 1942, p. 379; Brussel 3 juli 1947, *J.T.* 1947, p. 495; Cour de Paris 29 mars 1928 (en cause Goldwurm), *Revue de Droit International Privé* 1928, p. 489, concl. conf. Lyon-Caen);

Overwegende dat appellant vergeefs de rechtspraak inroept van het Hof van Verbreking (12 juni 1941, *Pas. I*, 217) luidens dewelke een nationaliteitswijziging niet vermag het persoonlijk statuut te verbreken waaraan de echtgenoten zich door hun huwelijk contractueel hebben onderworpen;

dat deze rechtspraak immers het geval betreft waar slechts één van de echtgenoten eenzijdig een andere nationaliteit verwerft, terwijl ter zake beide echtgenoten de Belgische nationaliteit hebben verworven;

dat — behoudens bedrog of wetsontduiking die ter zake niet aanwezig zijn — wanneer twee echtgenoten staande het huwelijk beiden eenzelfde nieuwe nationaliteit verwerven, deze nieuwe gemeenschappelijke nationale wet voortaan hun persoonlijk statuut en derhalve het statuut van hun huwelijk en zijn verbreekbaarheid beheert (Poulet, *Manuel de Dr. I. Pr. Belge*, Supplément n° 397 ter; Piérard, *T. III*, n° 877; *R.P.Dr.B.*, V° Divorce, n° 593 al. 2);

Overwegende dat, nu ten aanzien van de gegrondheid van de vordering de Belgische wet toepasselijk is, dient

nagegaan of het aanbod tot hervatting van het echtelijk leven ernstig en gemeend is en in aannemelijke voorwaarden wordt gedaan, en of de weigering van geïntimeerde derhalve gegrond is of niet;

dat dit ernstig, gemeend en aannemelijk karakter van appellant's aanbod vooralsnog geenszins bewezen is; dat appellant alleen beweert dat er « geen de minste kans bestaat dat partijen zich ooit nog zouden verzoenen en terug samen het huwelijksleven leiden, na elf jaar ononderbroken scheiding en bestendige vijandschap, aangewakkerd door de menigvuldige gedingen die zij tegen elkaar voerden »;

dat nochtans, bij gebrek aan incidenteel beroep, de door de eerste rechter ambtshalve bevolen onderzoeksmaatregel dient behouden, echter met nadere omschrijving ervan, in verband met geïntimeerde's bewering — bewering die appellant niet eens ontkent — dat appellant nog steeds samenleeft en samenwoont met zekere H. Declerck met wie hij op 29 september 1953 als medeplichtige aan overspel werd veroordeeld;

Om deze redenen,

Het hof,

elet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer advocaat-generaal Matthijs in zijn eensluidend advies,

Alle andere en meeromvattende besluiten verwerpende als ongegrond,

Ontvangt het beroep doch verklaart het ongegrond; bevestigt het bestreden vonnis met dien verstande dat de bevolen onderzoeksmaatregel als volgt nader wordt omschreven: « machtigt appellant om door alle rechtsmiddelen, getuigen inbegrepen, bepaalde en voor tegenbewijs vatbare feiten te bewijzen waaruit zou kunnen blijken dat zijn aanbod tot hervatting van het echtelijk leven ernstig en gemeend is en in aannemelijke voorwaarden wordt gedaan; machtigt geïntimeerde het tegenbewijs daarvan te leveren en namelijk te bewijzen dat appellant nog steeds samenleeft en samenwoont — of althans op het ogenblik van de sommatie dd. 16 mei 1955 nog steeds samenleefde en samenwoonde — met zekere H. Declerck;

Veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg; Wijst de zaak terug naar de eerste rechter voor verdere behandeling.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 20 november 1958.

Voorzitter: M. P. De Preter.

Rechters: MM. E. Ceulemans en L. Meulepas.

Advocaat: Mr. J. Van den Heuvel.

Overdracht van een onroerend erfdeel. — Gegrondheid van een eis tot nietigverklaring van deze overdracht en schadevergoeding wegens bedrieglijke benadeling van de rechten van de schuldeisers.

De overdracht van een onroerend erfdeel of van een onroerend aandeel in een bepaald erfdeel is geen daad van vereffening en verdeling, maar een daad van beschikking die, overeenkomstig artikel 780 Bwb. de aanvaarding van de nalatenschap medebrengt, hetgeen voor gevolg heeft dat de aanvaardende erfgenaam op hetzelfde ogenblik een recht van mede-eigendom in het onverdeeld goed verwerft, hetwelk door hem meteen wordt overgedragen aan een derde verkrijger.

Een onverdeeld erfdeel maakt deel uit van het patrimonium van een schuldenaar dat het gemeenschappelijk pand is van zijn schuldeiser. Overdracht van dit erfdeel na rechtsplegingen tot inning van schuldvorderingen, geschiedt met bedrieglijke benadeling van de rechten der schuldeisers.

De nietigverklaring van de akte van overdracht van een onverdeeld erfdeel geeft aanleiding tot schadevergoeding ten voordele van de schuldeiser-aanlegger en ten laste van de overdrager en de overnemer hoofdelijk, indien tussen hen bedrieglijke verstandhouding heeft bestaan.

RMZ t./Kerremans cst.

Aangezien de vordering strekt tot de nietig- of niet tegenstelbaarverklaring van een notariële akte, waarbij eerste verweerder zijn onverdeelde paarten van en in een huis op en met grond te Wilrijk, afhangende van de onverdeelde gemeenschap bestaan hebbende tussen tweede verweerder en wijlen diens echtgenote en van de nalatenschap van deze laatste, verklaarde te verkopen, af te staan en over te dragen aan tweede verweerder, zijnde zijn vader;

Aangezien deze vordering steunt op drie uitvoerbare titels van schuldvordering, welke aanlegger tegen eerste verweerder bekomen heeft en verder op de artikelen 882 en of 1167 Burg. Wetboek;

Aangezien vooreerst dient uitgemaakt welke de juridische natuur is van de aangevochten rechtshandeling, welke tussen verweerders plaatsgreep, om te weten welk van de aangehaalde artikelen van het Burg. Wetboek ter zake toepasselijk is;

Aangezien de alleen-staande overdracht van een onverdeeld erfdeel of van een onverdeeld aandeel in een bepaald erfgoed niet kan noch mag aangezien worden als een daad van vereffening en verdeling;

Dat een dusdanige overdracht, zijnde een daad van beschikking, op erfrechtelijk gebied de aanvaarding der successie beduidt (artikel 780 al. 1, Burg. Wetboek), wat meebrengt dat de aanvaardende erfgenaam, op ditzelfde moment een recht van mede-eigenrecht van copropriëteit meteen door hem overgedragen wordt aan de derde verkrijger (nopens het ogenblik van de verwerving van het eigendomsrecht door een onverdeeld erfgenaam (zie De Page, dl. IX, nrs 533 en vlg.);

Dat bedoelde verkrijging van eigendomsrecht evenwel slechts tot voorwerp heeft: het onverdeeld paart of het onverdeeld goed in kwestie; dat zelfs in de veronderstelling dat al de overige erfgenamen hun deel zouden afstaan aan één en dezelfde medegerechtigde, zodat deze uiteindelijk de gehele nalatenschap in zijn hand zou verenigen, zulks nog altijd geen daad van vereffening en verdeling uitmaakt, maar wel een operatie welke de vereffening en verdeling overbodig maakt;

Dat de vereffening en verdeling integendeel strekt tot het toewijzen (attribution) van bepaalde goederen aan elk van de erven exclusief, zodat zij in bepaalde goederen hun tijdelijk recht van de medeëigendom verliezen in ruil van de verkrijging van de exclusieve eigendom op andere goederen;

Dat dit gevolg eenszins kleeft aan de rechtshandeling welke tussen verweerders tot stand werd gebracht;

Aangezien bijgevolg de op zichzelf juiste beschouwingen, welke aanlegger wijdt aan de draagwijdte van artikel 882 Burg. Wetboek, ter zake niet dienend blijken, vermits, in het kader van dit artikel, zijn recht beperkt blijkt tot een toezicht op en een verhaal tegen verrichtingen van verdeling, dewelke terzake echter niet plaats grepen;

Aangezien de ggrondheid van de eis derhalve uitsluitend dient beschouwd in het raam van de Pauliaanse vordering;

Aangezien het vaststaat dat eiser houder is van drie uitvoerbare titels van schuldvordering tegen eerste verweerder, welke titels niet alleen kracht van gewijsde bekwamen, maar ook, elk afzonderlijk het voorwerp uitmaakten van vruchteloze uitvoeringsmaatregelen;

Dat de beweerde verjaring van de twee eerste schuldvorderingen thans laattijdig en vruchteloos door verweerders ingeroepen wordt, terwijl zij in gebreke blijven te bewijzen dat de derde schuldvordering volledig vereffend zou zijn;

Aangezien een onverdeeld erfrecht onbetwistbaar deel uitmaakt van het patrimonium van de erfgenaam-schuldenaar, hetwelk het gemeenschappelijk pand zijner schuldeisers is;

Dat, vermits de verkoop van dit erfdeel plaats greep na het verloop der rechtsplegingen ter invordering van de drie créances en nadat aanlegger reeds tegensprekelijk vonnis genomen had ten einde de vereffening en verdeling uit te lokken, het geenszins twijfelachtig is dat bedoelde verkoop, in hoofde van eerste verweerder, geschiedde ter bedrieglijke benadeling van de rechten van aanlegger;

Dat tweede verweerder niet kan gevolgd worden, wanneer hij beweert niet op de hoogte te zijn geweest van de bestanddelen van huidige zaak; dat het tegendeel overtuigend blijkt uit het volgende:

1) dat het exploit van uitvoerend beslag betreffende het vonnis van de Vrederechter van Berchem dd. 1 juli 1952, opzichthens eerste verweerder uitgevoerd werd « sprekende met diens pleegmoeder in de woning betrokken door tweede verweerder, te Wilrijk, en dat het voormelde dame was die aan de deurwaarder voorhield dat eerste verweerder weliswaar aldaar inwoonde doch er geen meubelen bezat, reden waarom een proces-verbaal van niet-bevinding opgesteld werd;

2) dat de betekening van het vonnis van de Vrederechter van Berchem dd. 7 december 1954 geschiedde op hetzelfde adres en aan dezelfde persoon;

3) dat aanlegger op 22 februari 1957, steeds op grond van dezelfde schulden van eerste verweerder, van de 1e Kamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, vonnis bekwam strekkende tot de vereffening en verdeling, en zulks tegensprekelijk tegenover al de betrokken gerechtigden, waaronder tweede verweerder, die toen als eerste verweerder figureerde;

4) dat, alhoewel in voormeld vonnis, ten verzoeken van de consoorten Kerremans, hun familienotariss toegevoegd werd met het oog op de bevolen verrichtingen, verweerders zich tot een andere notaris hebben gewend om de betwiste akte van verkoop en afstand te laten verlijden;

Aangezien uit al deze omstandigheden voorzeker mag afgeleid worden dat tweede verweerder wetens medegewerkt heeft om het enig voor beslag vatbaar goed, dat aan eerste verweerder zou kunnen toevallen, aan diens schuldeiser te onttrekken;

Aangezien de schade door aanlegger gelegen ten gevolge van de bedrieglijke verstandhouding tussen de verweerders, die hem noodzaakte tot een bijvoeglijke rechtspleging om zijn rechten van schuldeiser van eerste verweerder nuttig te kunnen uitoefenen, billijk kan geraamd worden op 5.000 fr.

Om deze redenen,

De Rechtbank, na erover beraadslaagd te hebben, Alle andere en verdere besluiten verwerpende,

Rechtdoende op tegenspraak,

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond;

Zegt voor recht dat de akte, verleden voor Notaris waarbij eerste verweerder verklaarde te verkopen, af te staan en over te dragen onder de gewone waarborg als naar recht en voor vrij, zuiver en onbezwaard van alle schulden, inschrijvingen en hypotheekrechten hooft genaamd aan tweede verweerder, al zijn onverdeelde paarten, zijnde één zesde in volle eigendom (de helft in volle eigendom reeds toebehorende aan de koper) van en in : een huis op en met grond en aanhorigheden, gestaan en gelegen te Wilrijk, nietig is;

Verklaart dienvolgens deze overdracht en afstand nietig;

Beveelt dat er melding van huidig vonnis zal gemaakt worden door de bevoegde hypotheekbewaarder ten rande der overschrijving van voormelde akte;

Veroordeelt verweerders tot het betalen aan aanlegger, ten titel van schadevergoeding solidairlijk een som van 5000 frank;

Veroordeelt verweerders solidairlijk tot de kosten des gedings;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijt alle verzet of verhaal en zonder borgstelling.

Verleent akte aan aanlegger dat hij het geding schat in elk zijner delen en voor het geheel ten opzichte van elke verweerder op meer dan 30.000 frank, enkel en alleen om te voldoen aan de wetten op de aanleg en de bevoegdheid.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN (zetelend in handelszaken)

25 november 1959.

Voorzitter : M. Hofman.

Advocaten : Mrs. Calloud en Van Dessel.

Verzekering. — Opzegging van polis bij aangetekende maar niet ondertekende brief. — Geldigheid.

Een door een verzekerde aan zijn verzekeraar gerichte aangetekende maar niet ondertekende brief, waarbij een polis wordt opgezegd, moet als een geldige opzegging worden beschouwd, indien deze brief de verzekeraar voldoende inlicht over de identiteit van de afzender en eerstgenoemde de gelegenheid heeft gehad daarop te antwoorden en de eventueel gepaste opmerkingen te maken.

Bij de opzegging van een polis gaat het niet om een akte, waarbij de verzekerde zich verbindt, doch slechts om een brief, waarbij de wil gewit wordt aan een overeenkomst een einde te stellen.

Comp. Ass. gén. t./J. De Weerd.

Aangezien de verweerder bij de eiseres verzekerd was tegen de burgerlijke aansprakelijkheid van een vrachtauto;

Aangezien dit kontrakt op zeventiende april 1958 verviel;

Aangezien bij aangetekend schrijven dd. 17 december 1957 de verweerder deze polis opzegde; doch in de plaats van dit schrijven te ondertekenen zich vergevoegde zijn naam en adres getypt te vermelden aan het einde van de brief, alsmede de nummer van de polis;

Aangezien het laatste alinea van deze brief luidt

als volgt : Gelieve mij ontvangst hiervan te vermelden of mij uwe eventuele opmerkingen binnen de veertien dagen over te maken, na die tijd aanzie ik mijn opzegging als behoorlijk door U aangenomen »;

Aangezien de eiseres haar huidige vordering steunt op de afwezigheid van een geschreven handtekening en beweert dat de aanbevolen brief dd. 17 december 1957 zonder enige waarde is en dat zij er geen rekening diende mee te houden;

Aangezien deze brief, alhoewel niet ondertekend, nochtans alle nodige inlichtingen inhoudt van aard om de eiseres in te lichten over de eenzelve van de afzender en haar in de gelegenheid stelde te antwoorden en eventueel de gepaste opmerkingen te doen;

Had zij inderdaad onmiddellijk aan de verweerder doen opmerken dat deze brief niet getekend was, dan had deze laatste kunnen antwoorden dat het mogelijk een vergetelheid gold en eventueel deze tekortkoming kunnen verhelpen;

Met niet te antwoorden en met de verweerder niet opmerkzaam te maken dat deze brief, volgens haar mening zonder waarde was, doordat hij niet getekend was, heeft de eiseres verweerder in de mening gelaten dat hij een regelmatige opzeg gestuurd had;

Aangezien het ten onrechte is dat de eiseres in haar besluiten deze aanbevolen brief kwalificeert als naamloze brief daar inderdaad de naam, voornaam en adres duidelijk is vermeld;

Aangezien, ware het gegaan over de ondertekening van een polis van verzekering en had de verzekerde nagelaten met zijn handtekening te ondertekenen dan had zonder de minste twijfel eiseres zich gehaast het document voor handtekening terug te sturen. Waarom heeft zij dan nu nagelaten dit te doen met de aangezekende brief, des te meer dat in kwestieuze opzegbrief haar bepaaldelijk gevraagd werd : 1) ontvangst te melden van de brief; 2) binnen de veertien dagen aan de afzender van de brief, verweerder, alle opmerkingen te doen;

Aangezien deze brief geen gewoon getypte omzendbrief was doch een wel bepaalde opzeg in de normen gesteld zoals vereist in artikel 30 van de polis J.M. 08705;

Aangezien, indien zoals eiseres het terecht doet opmerken de handtekening een der voornaamste en vereiste bestanddelen van een akte is, men uit het oog niet mag verliezen dat in casu het niet gaat over een akte waarbij verweerder zich verbindt doch slechts over een brief waarbij hij zijn wil uit een einde te stellen aan een overeenkomst die tot termijnende gekomen was; — dat indien eiseres de meeste twijfel had aangaande de waarde van deze bekendmaking het haar behoorde zich onmiddellijk in betrekking te stellen met de verweerder, zoals hij trouwens vraagt, dit om alle misverstand te vermijden;

Aangezien het feit dat eiseres vrijwillig een eventueel misverstand veroorzaakt heeft met niet te antwoorden haar huidige vraag totaal ontzenuwt;

Aangezien bijgevolg de vordering van de eiseres elke grond mist en dient afgewezen;

Aangezien de beschikkingen van artikels 2, 34, 36, 37, 40, 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd;

Om deze redenen,

de rechtbank, zetelende in handelszaken, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende, verklaart de vorde-

ring ontvankelijk en er recht op doende wijst de vordering af als zijnde niet gegrond;

Legt de kosten ten laste van de eiseres.

NOOT: Verg. Vrederecht Toghout 27 december 1938, Rechtsk. Tijdschrift 1959 nr 3 - blz. 253; Burg. Rk. Neufchâteau 11.9.'39 - R.G.A.R. 1940, 3250; R.v.K. Gent 18 december 1958, R.W. 1958-59, 2.075.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 2 december 1959.

Voorzitter: M. C. Van den Berghe.

Referendaris: M. P. Quanjard.

Advocaten: Mrs. J. Fl. Hellemans (loco A. Debergh)
en J. Huybrechts.

Faillissement. — Ereloon van de advocaat. — Bevoorrecht karakter.

Het ereloon van een advocaat, voor prestaties geleverd in opdracht van de gefailleerde vóór het faillissement, is bevoorrecht indien deze prestaties tot doel hadden het intakt houden van het patrimonium van de gefailleerde; dergelijke tussenkomst komt ten goede aan de massa van het faillissement.

De wetgever heeft de bijstand van de advocaat voorzien om een noodzakelijk juridische hulp ter beschikking te stellen, ten einde bepaalde belangen deskundig te laten uiteenzetten en verdedigen. De leden van de balie hebben steeds getracht in volle sereniteit, met inachtneming van hun strenge beroepsregels, hun zending te volbrengen. Men mag niet zeggen dat een gefailleerde zelf zijn belangen moest verdedigen en geen bijzondere kosten moest maken om zich te laten bijstaan door een advocaat. Hij heeft integendeel het recht de hulp van een advocaat in te roepen, en deze laatste is gerechtigd het aan hem verschuldigd ereloon en de door hem gemaakte kosten vergoed te bekommen op grond van artikel 20,4° der wet op de voorrechten en hypotheeken.

Mr. E. Ooms t/Mr. J. Huybrechts qq. (faillissement R. De Sutter).

Overwegende dat aangever de opname vordert van zijn schuldvordering ten belope van 3.134 frank in het bevoorrecht passief van het faillissement De Sutter;

Overwegende dat de omvang van de schuldvordering niet betwist wordt doch enkel haar bevoorrecht karakter;

Overwegende dat aangever voor dit bedrag aanspraak maakt op het voorrecht, voorzien in art. 20, 4° van de wet op de voorrechten en hypotheeken en op alle andere wetsbeschikkingen die ter zake zouden kunnen geldig zijn; ,

Overwegende dat aangever enkel de rechtsmiddelen ontwikkelt waarop de toepassing van gezegd art. 20, 4° zou kunnen gesteund worden; dat hij desbetreffend alle andere beschikkingen van de wet geen nadere uitleg geeft en deze dus niet moeten onderzocht worden;

Overwegende dat de schuldvordering betrekking heeft op een saldo van honorarium en onkosten, aan aangever verschuldigd in dezen hoedanigheid van advocaat, voor prestaties van aangever in opdracht van de gefailleerde geleverd vóór het faillissement in een

geding voor de Correctionele Rechtbank te Oudenaarde, waarbij gefailleerde als burgerlijke partij betrokken was;

Overwegende dat de wet nergens een voorrecht vermeldt ten voordele van de advocaat, voor betaling van honorarium en onkosten, voor dergelijke tussenkomst;

Overwegende dat aangever thans art. 20, 4° inroept, waarbij een voorrecht voorzien is voor de kosten, gedaan voor het behoud der zaak;

Overwegende dat het behoud van de zaak in casu neerkomt op een intakt houden van het patrimonium van de gefailleerde, algemene borg van dezes schuldeisers, door een vergoeding te bekomen voor de schade, die gefailleerde geleden heeft door de daad van een derde, hetzij delikt of quasi-delikt; dat dergelijke tussenkomst ten goede komt aan de massa van het faillissement;

Overwegende dat theoretisch door de daad van de derde, waardoor gefailleerde schade geleden heeft, in hoofde van deze een recht op schadevergoeding ontstaat, hetwelk hij voor de rechtbank kan doen gelden, en waarover de rechtbank uitspraak zal moeten doen;

Overwegende dat het recht op schadevergoeding niet door het tussen te komen vonnis ontstaat, maar wel uit de daad van de derde; dat de rechtbank dit recht enkel erkent en de schadevergoeding bepaalt, en hieraan een uitvoeringsmogelijkheid geeft;

Overwegende dat men dus theoretisch zou kunnen zeggen dat het voor een slachtoffer volstaat persoonlijk, dus bij persoonlijke verschijning voor de rechtbank, dit recht te doen gelden om voldoening te bekomen, en in die omstandigheden de kosten, uitgegeven aan een advocaat, overbodig zijn en niet noodzakelijk waren voor het behoud van de zaak, nl. in casu het vervolledigen van het patrimonium door bijvoeging van de vergoeding voor geleden schade;

Overwegende dat deze redenering praktisch in strijd is met de opvattingen van de wetgever en met de feiten; dat de wetgever de bijstand van een advocaat voorzien heeft, niet om een geldelijke last voor de opdrachtgever te scheppen, maar wel om deze een noodzakelijke juridische bijstand ter beschikking te stellen; dat ook in feite blijkt dat het steeds nuttig is dat de belanghebbenden zouden bijgestaan worden door dergelijke raadsman, opdat hun belangen deskundig zouden uiteengezet en verdedigd worden;

Overwegende dat volgens een eerbiedwaardige traditie van dit land de leden van de balie steeds in volle sereniteit, met inachtneming van hun strenge beroepsregels, hun zending hebben trachten te volbrengen;

Overwegende in casu dat het slachtoffer van een delictuele fout het bewijs te leveren heeft van het bestaan van een schade en van een fout en het oorzakelijk verband tussen deze beide elementen; dat zelfde slachtoffer desgevallend het tegenbewijs moet leveren van de oorzaken van ontlasting, die door de dader worden ingeroepen;

Overwegende dat de rechtbank desbetreffend passief moet blijven en behoudens de middelen van de openbare orde, van ambtswege geen rechtsmiddelen te onderzoeken heeft en zich moet beperken tot het onderzoek van de argumenten door partijen ontwikkeld;

Overwegende dat daarom belanghebbenden gerechtigd zijn beroep te doen op de diensten van een bekwaam raadsman, enkel met het doel hun bestaande rechten te verdedigen en door de rechtbank te doen erkennen;

Overwegende dat die rechten deel uitmaken van het patrimonium van deze personen en de bijstand van een advocaat derhalve gevraagd wordt om dit patrimonium te kunnen behouden;

Overwegende dat, indien de zaak op die wijze behouden wordt, de staat van honorarium en onkosten van de advocaat wel degelijk kosten zijn, die voor het behoud van de zaak gedaan zijn door de gefailleerde;

Overwegende dat men van alle kosten, die een gefailleerde voor het behoud der zaak doet, zou kunnen zeggen dat zij niet noodzakelijk waren, daar de gefailleerde de noodzakelijke werken zelf had kunnen uitvoeren of zelf de maatregelen nemen om de zaak te behouden, zonder hiervoor beroep te doen op andere personen, die hij moet vergoeden;

Overwegende dat dit niet de opvatting is van de wetgever, die gezien het voorziene voorrecht, zeker van oordeel was dat men beroep mocht doen op de tussenkomst van specialisten, die hunnerzijds mochten verzekerd zijn van betaling hunner kosten op grond van het voorrecht;

Overwegende dat men derhalve in casu ook niet mag zeggen dat gefailleerde zelf zijn belangen moest verdedigen en geen bijzondere onkosten moest maken om zich te laten bijstaan; dat hij integendeel het recht had de hulp van een advocaat in te roepen, en deze laatste gerechtigd is het aan hem verschuldigd ereloon en de door hem gemaakte kosten te doen betalen op grond van het voorrecht, voorzien door art. 20, 4°;

Overwegende dat het verzoek van aangever gegrond is;

Om deze redenen,

De Rechtbank, vonnis wijzende overeenkomstig dom in het onverdeeld paart of goed verwerft, welk art. 504 van de wet op de faillissementen, gelet op het art. 2 van de wet van 15 juni 1935, gelet op het enig artikel, cijfer VII, van de wet van 25 oktober 1919,

Beveelt de aanneming in het bevoorrecht passief van het faillissement van de schuldvordering van E. Ooms voor een bedrag van 3.134 frank waaraan het speciaal voorrecht ingevolge art. 20, 4° van de hypotheekwet verbonden is.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE LEUVEN

6 November 1959.

Voorzitter : M. Janssen.

Plaats. adj. referendaris : Mr. C. Vanden Bergh.

Advocaten : Mrs. E. Van Dessel en W. Baeté.

Verkeersongeval op privaat eigendom. — Niet toepasbaarheid van verkeersreglement. — Erkenning van aansprakelijkheid. — Geen verstandhouding tussen partijen. — Verzekeraar gehouden.

De erkenning van aansprakelijkheid door een van de partijen dient aanvaard zo er geen aanleiding bestaat tot verdenking van collusie. De verzekeraar blijft gehouden.

Wanneer een ongeval zich op private weg voordoet dient geen toepassing gedaan van de voorschriften van het verkeersreglement; doch wel van de bepalingen van het B.W. op de voorzichtigheid en de nalatigheid.

Stas R. t/ Noordstar en Boerhave.

Aangezien luidens voormeld exploit, de vordering

er toe strekt verweerster, in haar hoedanigheid van verzekeraarster van dhr Casier Georges, te doen veroordelen tot betaling van 5078,— fr., zijnde de schade die aanlegger opliep ingevolge een aanrijding die zich voordeed in het private eigendom, Park van het Landbouwinstituut te Heverlee op 22 mei 1959;

Met de vergoedende intresten, de gerechtelijke intresten en de kosten;

Aangezien gezegde heer Casier inderdaad op voormelde datum een bekentenis van verantwoordelijkheid ondertekende, voor de schade die hij aanbracht aan het voertuig van aanlegger, met bij een achterwaartse beweging zijn voertuig V.W. aan te rijden;

Aangezien verweerster beweert niet gehouden te zijn de schade te vergoeden omdat zij staande houdt dat het in werkelijkheid de schuld van aanlegger zelf was, dat zijn voertuig werd aangereden; dat hij inderdaad dit voertuig zou geparkeerd hebben op minder dan één meter van het voertuig van de heer Casier, zodat deze hierdoor in zijn manoeuvre gehinderd werd; dat deze omstandigheid niet alleen niet bewezen is, maar zelfs niet in aanmerking zou kunnen komen; dat het verkeersreglement inderdaad op het geval niet van toepassing is daar de aanrijding zich op een private eigendom voordeed;

Aangezien er verder geen redenen voorhanden zijn om aan de oprechtheid van de verantwoordelijkheidsbekentenis van de heer Casier te twifelen; dat niet blijkt dat er enige verdenking van collusie tussen hem en aanlegger dient weerhouden;

Aangezien het niet vaststaat dat het voertuig van aanlegger buiten gebruik gesteld werd, behoudens gedurende de twee dagen nodig voor de herstellingen; dat de schade van aanlegger dus dient bepaald op 4.328 fr. voor de herstellingen en 300 fr. voor onbruikbaarheid, hetzij in totaal 4.628 fr.;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle andere en tegenstrijdige besluiten verwerpende; Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond;

Veroordeelt derhalve verweerster tot betaling aan aanlegster van de som van 4.628 fr. met de vergoedende intresten sedert 22 mei 1959, de gerechtelijke intresten en de kosten;

VREDEGERECHT TE KONTICH

31 december 1959.

Rechter : M. R. De Ridder.

Advocaten : Mrs. J. Fl. Hellemans en J. L. Verhavert.

Geburenrecht. — Bomen op minder dan de wettelijke afstand. — Dertigjarige verkrijgende verjaring. — Bewijs.

De dertigjarige verkrijgende verjaring, ingeroepen met betrekking tot bomen die zich op minder dan de wettelijke afstand van de grenslijn tussen twee erven bevinden, geeft aan de eigenaar van de bomen slechts het recht deze te behouden, maar niet om ze te vervangen.

Om de dertigjarige verjaring te kunnen inroepen, dient bewezen dat elke boom afzonderlijk zich meer dan dertig jaar op minder dan de wettelijke afstand bevindt.

Het bewijs door getuigen is niet doeltreffend om de ouderdom van elke boom in concreto vast te

stellen. Een deskundige dient aangesteld om de ouderdom der bomen te bepalen.

Van Goethem t./Voet.

Overwegende dat de eis strekt tot het horen veroordelen van verweerder om:

1. zowel de gemeenschappelijke grachten als deze op zijn grond te reinigen en in goede staat te brengen,
2. zijn afsluitingsdraad in goede staat te brengen,
3. het struikgewas en het onkruid langsheen de gemeenschappelijke grachten te verwijderen;
4. alle hoog- en laagstammige bomen, welke zich op minder dan de wettelijke afstand bevinden, te verwijderen, — een schadevergoeding te betalen van 6.000 fr. te vermeerderen met de gerechtelijke interesten en de kosten van het geding;

Gezien de aangehechte besluiten;

Overwegende dat sinds de dagvaarding verweerder op hoofdeis:

1. de gemeenschappelijke grachten en de grachten op zijn grond heeft gereinigd en in goede staat gebracht,
2. het struikgewas en het onkruid langsheen de gemeenschappelijke grachten heeft verwijderd,
3. zijn afsluitdraad in goede staat heeft gebracht;

Dat, wat het vierde punt betreft, verweerder doet opmerken dat de litigieuze bomen zich meer dan dertig jaar bevinden op minder dan de wettelijke vereiste afstand en hij zodoende de dertigjarige verkrijgende verjaring inroept en aanbiedt zulks met alle middelen van recht, getuigen inbegrepen, te bewijzen;

Dat in casu voor elke boom afzonderlijk dient bepaald of hij sedert meer dan dertig jaar geplant werd; Dat inderdaad de dertigjarige verjaring aan de eigenaar slechts het recht geeft om deze bomen te behouden, maar niet om ze te vervangen;

Dat het door verweerder aangeboden bewijs dan ook niet doeltreffend is om de ouderdom van elke boom in concreto vast te stellen;

Dat de door aanlegger gevraagde maatregel integendeel in casu meer rechtszekerheid geeft en dient ingewilligd;

Overwegende dat verweerder zijnerzijds een tegeneis instelt strekkende ten einde aanleggers te verplichten ook zijn grachten open te maken;

Dat aanleggers desbetreffend aanvoeren dat zij, op het ogenblik van het instellen van de tegeneis, reeds begonnen waren met het reinigen hunner grachten en zulks binnen afzienbare tijd zal voltooid zijn;

Dat het gepast voorkomt de zending van de expert op dat punt uit te breiden voor het geval er desbetreffend tussen partijen nog betwisting zou blijven bestaan;

Om deze redenen,

Wij, vrederechter, rechtdoende tegensprekelijk en in eerste gebied,

Nemen akte dat verweerder op de hoofdeis de eerste drie doeleinden van de inleidende citatie ingewilligd heeft en dat aanleggers hiermede akkoord gaan;

Geven akte aan verweerder van zijn tegeneis die hij schat op meer dan 2.000 fr. om te voldoen aan de wetten over aanleg en bevoegdheid en strekkende ten einde te horen zeggen voor recht dat aanleggers, verweerde op tegeneis, gehouden zijn de gracht welke loopt dwars door hun weide en uitmondende aan de drinkput van de weide van aanlegger op tegeneis open te maken op een breedte van één meter en bij gebreke dit te doen binnen de 48 uren van de betekenis van

het vonnis aanlegger op tegeneis te machtigen dit zelf te doen of te laten doen op kosten van verweerde op tegeneis, kosten invorderbaar op eenvoudig vertoon van de faktuur of geldige kwijting bij deurwaardersambt; kosten lastens verweerde op tegeneis;

Alvorens uitspraak te doen ten gronde over punt vier van de hoofdeis, en de tegeneis, benoemen als deskundige de heer Norbert Verhaegen, landbouwingenieur, wonende te Lier aan de Antwerpsesteenweg nr 327, met opdracht:

partijen aanwezig, vertegenwoordigd op behoorlijk opgeroepen en onder voorbehoud der rechten van partijen, in een met redenen omkleed verslag, in het slot ervan onder eed te bevestigen, zijn oordeel te kennen te geven omtrent

— de ouderdom der bomen die zich op de grond van verweerder op hoofdeis nabij de scheidingslijn tussen de weiden van partijen bevinden,

— de afstand van deze bomen van de scheidingslijn,

— de schade die deze bomen veroorzaken aan de weiden van aanleggers op hoofdeis,

— alle andere vragen in verband met het geschil waarover partijen of één hunner hem zouden kunnen ondervragen,

— voor zoveel als nodig en indien partijen hem hiertoe verzoeken, na te gaan of verweerde op tegeneis werkelijk de grachten op hun erf gereinigd hebben, en na te gaan tot welke diepte zulks in onderhavig geval dient te gebeuren om doeltreffend te zijn;

om na dit verslag neergelegd door partijen te worden besloten en door ons Vrederechter te worden gevonnist als naar recht;

Behouden de kosten voor;

Verklaren ons vonnis uitvoerbaar trots alle verhaal en zonder borgstelling.

VREDEGERECHT TE ARENDONK

27 juni 1959.

Rechter: M. E. Thiers.

Advocaten: Mrs. E. Van Dessel en E. Vrints.

Verzekering van motorvoertuigen. — Afstand van autovoertuig door onderschrijver van de polis aan zijn broeder. — Onderschrijver gebruikelijke bestuurder blijvend. — Dekking van burgerlijke aansprakelijkheid zowel van eigenaar als van gebruiker volgens polisvoorwaarden. — Verplichte voortzetting van verzekeringsovereenkomst door onderschrijver.

De onderschrijver van een verzekeringsovereenkomst is ertoe gehouden zijn polis voort te zetten, wanneer hij zijn voertuig afstaat aan zijn broeder terwijl hij zelf de gebruikelijke bestuurder blijft.

De dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid geldt volgens de polisvoorwaarden zowel voor de eigenaar als voor iedere houder of bestuurder van het motorvoertuig (art. 3, algemene Voorwaarden van het modelkontraat voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering in zake motorrijtuigen, wet van 1 juli 1956).

A.B.B. t./Van Campfort.

Aangezien de eis de betaling vordert van 4.521 frank, bedrag van een premie met inningskosten, vervallen op 3 mei 1958, ingevolge de autoverzekeringsspolis

n^o 3.849.016 van 4 maart 1957, tussen partijen gesloten; Aangezien de verweerder inbrengt dat hij op 23 januari 1958 zijn wagen overdroeg bij wijze van schenking aan zijn broeder August; dat aangaf op 25 januari 1958 aan de ontvanger der belastingen en op 27 januari 1958 daarvan kennis gaf bij aangetekende brief aan de aanlegster; dat hij dienvolgens de premie, op 3 mei 1958 vervallend niet meer moest betalen, maar de polis als geschorst was aan te zien;

Aangezien de aangetekende brief van 27 januari 1958 meldt dat de auto «in vast gebruik» is afgestaan, en daarbij de verklaring is gevoegd van de ontvanger der betalingen waar, in de tekst «aangifte van verkoop», «van afstand van vaste verhuring of van gifte», de woorden «vaste verhuring» zijn onderlijnd, woorden die inderdaad het best overeenkomen met de eigen woorden van de verweerder in zijn brief van 27 januari 1958;

Aangezien de verweerder in zijn brief van 31 januari 1958 daarna schrijft dat de wagen in kwestie «niet meer door mij persoonlijk wordt gebruikt», maar dit in tegenstrijd is met de vermelding in de polis bij de N.V. Athena naderhand gesloten over dezelfde wagen, waar de verweerder als de «gebruikelijke bestuurder» van die wagen is aangegeven;

Aangezien de nieuwe verklaring van de ontvanger der belastingen van 25 maart 1959, die vermeldt dat de verweerder de wagen «heeft afgestaan» aan zijn broeder August, de stelling van de verweerder niet verstevigt, daar evengoed een afstand in eigendom, in huur of in gebruik kan worden bedoeld;

Aangezien dus een overdracht in eigendom niet is bewezen, noch zelfs waarschijnlijk is gemaakt; dat overigens de polis in haar artikel 3 ook het risico dekt van de bestuurder van de wagen; dat die kwaliteit in hoofd van de verweerder bewezen lijkt en niet betwist wordt; dat dienvolgens de verweerder de door hem gesloten polis moet uitvoeren;

Om deze redenen,

Vonnissende op tegenspraak, en in eerste aanleg, alle tegenstrijdige besluiten verwerpend,

Veroordelen de verweerder om aan de aanlegster te betalen, de som van 4.521 frank met de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding.

NOOT: Verg. Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, 17 oktober 1953, Rechtsk. Tijdschrift 1959, n^o 3, 254 en de aldaar aangehaalde rechtspraak.

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

- Glastra van Loon J.F.* — Recht en menselijke natuur, Inaug. rede. — Haarlem, De Erven, F. Bohn.
Groen J.H. — Inleiding in de praktijk van de wetgeving op de Rijkspostspaarbank. 3e dr. — Zwolle, W.E.J. Tjeenk, Willink.
Löwenstein F.J.W. — Wezen en bevoegdheid van het bestuur van de vereniging en de naamloze vennootschap. — Zwolle, W.E.J. Tjeenk, Willink.
Sanders P. — Naar een Europese N.V. Inaug. rede. — Zwolle, W.E.J. Tjeenk, Willink.

Frankrijk

- Badie et Fauvin.* — Droit commercial. — Hachette.
Beraud R. — Contrats relatifs à l'automobile. — Sirey.
Brouchet F. et J. Gazier. — Analyse et commentaire

- du Code de procédure pénale. — Lib. Techniques.
Demarle M. — Le Notariat de la prévoyance. — Nouv. Edit. latines.
Desiry R. — Contrat de bail d'habitation. — Sirey.
Devitte J. — Le Local à usage professionnel. — Lib. Techniques.
Etudes sur la propriété industrielle, littéraire, artistique. — Sirey.
Georgel J. — La Dissolution du 2 décembre 1955, — C.E.L.S.E.
Ginestet P. — L'Assemblée parlementaire européenne, — Presses Universitaires de France.
Goré F. — La Société anonyme. — Sirey.
Hémar J. — Les Agents commerciaux. — Sirey.
Knapp B. — Le Système préférentiel et les états tiers. — Droz. Excl. Minard.
Lubrano-Lavadera M. — Les Marchés de l'Etat et des collectivités locales. — Berger-Levrault.
Michel R. — Petit Guide de l'enfance irrégulière. Supplément à jour au 1er octobre 1959. — Lib. Techniques.
Mimim P. — Le Style des jugements, Supplément à jour au 1er octobre 1959. — Lib. Techniques.
Miquel P. — L'Affaire Dreyfus. — Presses Universitaires de France.
Moreau J. — Le Droit de pétition sous la Quatrième République. — CC.E.L.S.E.
Netter F. — La Sécurité sociale et ses principes. — Sirey.
Raviart. — Traité-formulaire de procédure générale. — Lib. Techniques.
Reuter P. et Gros A. — Traités et documents diplomatiques. — Presses Universitaires de France.
Villard. — Droit public et administratif, Supplément de mise à jour. — Foucher.
Zurfluh A. — Société de construction. — Sirey.

Engeland

- Berber F.J.* — Rivers in International Law. — Stevens & Sons.
Charlesworth J. — The Law of Negligence. — Sweet & M.
Chitty J. — The Law of Contracts. — Sweet & M.
Clerk J.F. & W.H.B. Lindsell. — The Law of Torts. Sweet & M.
Corfield F.V. — Compensation. — Solicitors' Law.
Elliott R.C. — Legal forms. In Afrikaans and English. — Sweet & M.
Garner J.F. — Road Charges. — Solicitors' Law.
Green E.C. — International Law through the Cases. — Stevens & Sons.
Gsovski V. & K. — Grzybowski. Government Law and Courts in the Soviet. — Union and Eastern Europe.
Josling J.F. — Change of Name. — Solicitors' Law.
Kilmuir. — Viscount. The Law of Parliamentary Privilege. — Athlone.
Lloyd Dennis. — Introduction to Jurisprudence. — Stevens & Sons.
Megarry R.E. & H.W.R. Wade. — The Law of Real Property. — Stevens & Sons.
Morrison H. — Government and Parliament. A Survey from the Inside, Oxf.U.P.
Paterson J. — Licensing Acts. — Butterworth.
Sheed F.J. — Nullity of Marriage. — Sheed & M.
Sucharitkul S. — State Immunities and Trading Activities in International Law. — Stevens & Sons.
Underhill Sir A. — Law Relating to Trusts and Trustees. — Butterworth.

Zwitserland

- Giger Hans.* — Kriminologie der Entweichung. — Winterthur, Keller, 1959.
- Lecroq Raymond.* — Die Abhängigkeit einer strafbaren Handlung von einer anderen strafbaren Handlung im speziellen Teil des schweizerischen Strafgesetzbuches. — Zürich, Juris-Verlag, 1959.
- Ringer Felix.* — Die Privatstrassen nach ZGB, und zürcherischem Recht. — Zürich, Juris-Verlag, 1959.
- Wellauer Wilhelm.* — Die eidgenössische Warenumsatzsteuer. Erl. von W.W. — Basel, Verlag für Recht und Ges. 1959.

Oostenrijk

- Fritsch Ernst.* — Das alte und das neue Umsatzteurecht. Gesetze, Verordnungen u. Erlässe, mit einer Einf. u. Anm. versehen v. Ernst Fritsch, Aufl. Nachtr. I. — Wien, Manz, 1959.
- Nowak Albert.* — Sozialversicherungsrechtliche Entscheidungen, Hrsg. v. Albert Nowak u. Hellmut Teschner Bd. 5. — Wien, Manz, 1959.
- Rimpel Robert.* — Der österreichische Hausjurist. Hrsg. v. Robert Rimpel. — Andreas, 1959.

Duitsland

- Badura Peter.* — Die Methoden der neueren allgemeinen Staatslehre. — Erlangen, Palm & Enke, 1959.
- Barske, Kurt Karl Gapp.* — Steuerstrafrecht und Steuerstrafverfahrensrecht, — Stuttgart, Fachverl. f. Wirtschafts u. Steuerrecht Schäffer, 1959.
- Baudoin-Bugnet Pierre.* — Das Recht der französischen Aktiengesellschaften, Eingel. von Pierre Baudouin. Bugnet, Aus franz. übers. von Viky Gravenstein. — Frankfurt, a.m. Berlin, Metzner, 1959.
- Baumbach Adolf.* — Aktiengesetz, Begr. von Adolf Baumbach, fortgef. von Alfred Hueck unter Mitw. von Götz Hueck, Stand vom 1 april, 1959, neubearb. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1959.
- Bendel Bernold.* — Das Problem der weichenden Erben im Anerbenrecht, Berlin, de Gruyter, 1959.
- Berg Hans.* — Übungen im bürgerlichen Recht. Eine Anleitung zur Lösung von Rechtsfällen an Hand von prakt. Beisp. verb. u. erw. Aufl. — Berlin, de Gruyter, 1959.
- Berger Adolf.* — Die Strassenverkehrs-Ordnung in Fragen und Antwort. Mitschl. Zeichn. u. einer mehrfarb. Zusammenstellung d. Verkehrszeichen, 2 durchges. Aufl. — Bad Homburg, v.d.h. Berlin, 1959.
- Bochallik Alfred.* — Besonderes Verwaltungsrecht. Kurzlehrbuch. — Köln, Berlin, Heymann, 1959.
- Dapprich Gerhard.* — Das sozialgerichtliche Verfahren, Kurzgefasstes systemat. Darst. mit Text. d. Sozialgerichtsgesetzes, Unter Mitw. von Artur May. — Köln, Berlin, Heymann, 1959.
- Dohna Alexander, Graf zu.* — Kernprobleme der Rechtsphilosophie. Mit Nachw. von Erik Wolf. Darmstadt, Wissenschaftl., Buchgesellsch. 1959.
- Elsaesser Martin.* — Der Rechtsschutz berühmter Marken. — Weinheim, Bergstr. Verl. Chemie, 1959.
- Farny Dieter.* — Das Versicherungsverbrechen, Erscheinungsformen, Motive, Häufigkeiten u. Möglichkeiten d. versicherungstechn., Bekämpfung. — Berlin, Duncker & Humblot, 1959.
- Frey Peter.* — Gibt es eine Rechtsflicht zur Gleichbehandlung der bei einer Versicherungsaktiengesellschaft Versicherten. — Stuttgart, Enke 1959.
- Geiger Willi.* — Grundrechte und Rechtsprechung, Mit. d. Text. d. Grundrechte im Anh. — München, A. Pustet, 1959.

- Gross Kurt.* — Die Rechtsbehelfe und Rechtsmittel. — Flensburg, Gross, 1959.
- Gross Kurt.* — Die Kosten in bürgerlichen Rechtstreitigkeiten, Sicherheitsleistung, Armenrecht. — Flensburg, Gross, 1959.
- Haegele Karl.* — Die Regelung von Vermögensangelegenheiten unter Ehegatten, Das neue eheliche Güterrecht nach d. Gleichberechtigungsgesetz, 4. Aufl. — Bonn, Stollfuss, 1959.
- Haegele Karl.* — Vormundschaft und Pflegschaft. Die Aufgaben u. Pflichten d. Vormunds mit Musterbeisp. f. d. Schriftverkehr mit d. Vormundschaftsgericht, 4. Aufl. — Bonn, Stollfuss, 1959.
- Haegele Karl.* — Wie mache ich mein Testament? Eine gemeinverständl. Darst. von Erbrecht, Testament u. Erbvertrag mit Musterbeisp. unter Berücks. d. Gleichberechtigung. 10 Aufl. — Bonn, Stollfuss, 1959.
- Häfelin Ulrich.* — Die Rechtspersönlichkeit des Staates. — Tübingen, Mohr, 1959.
- Herschel Wilhelm.* — Arbeitsrecht, teilw. umgearb. Aufl. — Düsseldorf, Schwann, Stuttgart, Kohlhammer, 1959.
- Hohenecker Franz, u. Gerhard Friedl.* Wettbewerbsrecht. Allgemeines Wettbewerbsrecht, Zugaberecht, Rabattrecht, Markenrecht. — Graz, Köln, Böhlau, 1959.
- Holtmeier Gerhard.* — Die Organtheorie im System des Rechts und ihre aktuellen Probleme. — Köln, O. Schmidt, 1959.
- Jaenke Günter.* — Verwaltungsvorschriften im Steuerrecht. Die Bedeutung d. Richtlinien. — Düsseldorf, Verl. Buchhandl. d. Inst. d. Wirtschaftsprüfer, 1959.
- Kahmann Clemens.* — Kurt Jahn, Rudolf Hoernigk. Das Handwerkerversorgungsrecht. Kommentar mit allen Nebengesetzen, Verordnungen, Erlassen u. einschläg. Bestimmungen, Losebl. Ausg. — Bad Godesberg, Asgard-Verl. 1959.
- Klein Friedrich.* — Die bisherige Rechtssprechung des Bundesverfassungsgerichts in Finanz- und Steuerfragen. — Bonn a. rh. Institut Finanzen u. Steuern 1959.
- Langner Albrecht.* — Der Gedanke des Naturrechts seit Weimar und in der Rechtsprechung der Bundesrepublik. — Bonn, Bouvier, 1959.
- Lindgen Erich.* — Bundesdisziplinarrecht. — Hamburg, Berlin, Bonn, v. Decker, 1959.
- Maunz Theodor.* — u. Hans Schraft, Josef Eckert, Das Selbstverwaltungsrecht der Sozialversicherung. — Kommentar, Stand, Mai, 1959.
- Maurach Reinhard.* — Deutsches Strafrecht, Ein Lehrbuch, Besonderer Teil. — Karlsruhe, C.F. Müller, 1959.
- Molitor Erich.* — Schuldrecht, Ein Studienbuch, München u. Berlin, Beck, 1959.
- Peters Ernst.* — Eherecht, Textausg. aller geltenden, Gesetze, Verordnungen u. Ausführungsbestimmungen - unter Ausschluss d. ehelichen Güterrechts - mit kurzen Anm. f.d. Standesamtspraxis neu bearb. Aufl. Frankfurt, a.M. Berlin, Hamburg, München. — Verl. f. Standesamtswesen, 1959.
- Rosenthal Walther.* — Richard, Lange u. Arwed Bloemeyer, Die Justiz in der Sowjetischen Besatzungszone Deutschlands, überarb. Aufl. Bonn, Berlin, Bundesministerium f. Gesamtdt. Fragen, 1959.
- Sauer Wilhelm.* — Die Gerechtigkeit, Wesen U. Bedeutung im Leben d. Menschen u. Völker. — Berlin, de Gruyter, 1959.
- Stiller Gerhard.* — Die Staatsverbrechen, Berlin : VEB Dt. Zentralverl. 1959.

Stoldt Egon. — Rechtsprechung der Bundesgerichte, Übersicht über d. veröffentl. Entscheidungen d. Bundesverfassungsgerichts, Bundesarbeitsgerichts, Bundesdisziplinarhofs, Bundesfinanzhofs, Bundesgerichtshofs, Bundessozialgerichts, Bundesverwaltungsgerichts. — Losebl. Ausg. 1959.

Strobl Hans. — Handbuch des Gewerberechts, Mit prakt. Beisp. u. einschlägigen Gesetzestexten, Bearb. u. zsgest. 5 Aufl. Hamburg. — Verl. Dt. Polizei, 1959.

Wenz Helmut. — Bürgerliches Recht, Handels- und Gesellschaftsrecht, 3 Aufl. bearb. von Hubert Vogt. — Stuttgart, Fachverl. f. Wirtschafte- u. Steuerrecht Schäffer, 1959.

Wick Georg von. — Kompetenzwahrnehmung im Bereich der Bundesregierung. — Düsseldorf, Triltsch, 1957.

Wiefels Josef. — Bürgerliches Recht, Sachenrecht, durchges. u. erg. Aufl. Düsseldorf, Schwann, Stuttgart, Kohlhammer, 1959.

Würdinger Hans. — Aktienrecht, Eine systemat. Darstellung, Karlsruhe. — C.F. Müller, 1959.

Würtenberger Thomas. — Die geistige Situation der deutschen Strafrechtswissenschaft unveränd. durch e. Vorw. sowie e. Personen u. Sachverz. verm. Aufl. Karlsruhe. — Müller, 1959.

Zweigert Kurt. — Das neue Kartellgesetz. Einf. in seine rechtl. Problematik, Köln, Berlin, Heymann, 1959.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jrg. 1959 - nr. 12 :

Wetgeving.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1960 - nr. 1 :

Bezoldigingen. — College van burgemeester en schepenen. — Financiën. — Goederen. — Identiteitskaarten. — Onderwijs. — Polders en Wateringen. — Politie. — Raad. — Raadsleden. — Rechtsgedingen. — Secretaris. — Stedebouw. — Toelagen. — Tuchtstraffen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1960 - nr. 5 :

W. Nolen, De Hoge Raad en het pactum de compromittendo. — S.L.F. De Hartogh, De Balie en het Volkenrecht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1960 - nr. 4615 :

H. van den Heuvel, Cumulatie van vorderingen en subrogatie van de ongevallenverzekeraar (II). — P.A.

Stein, Bespreking van het artikel « Van Borgtocht tot zekerheidseigendom » van Mr. J.L. Switzar en Mr. H.C.J. le Loux, opgenomen in het Gedenkboek ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven.

Journal des Tribunaux, jrg. 1960 - nr. 4264 :

Ch. Huberlant, Le Conseil d'Etat et la compétence générale du pouvoir judiciaire établie par les articles 92 et 93 de la Constitution.

Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique, jrg. 1960 - n° I :

Droit constitutionnel. — Bibliographie. — Cimetières et inhumations. — Commission d'assistance publique. — Compétence administrative et judiciaire. — Loi communale. — Etat civil. — Fonctionnaires. — Loi communale. — Conseil d'Etat. — Loi communale. — Revue de la jurisprudence.

Recueil Dalloz, jrg. 1960 - nr. 4 :

R. Patel, Modifications apportées à la législation des loyers d'habitation et professionnels (fin).

Revue Administrative, (Parijs) jrg. 1959 - nr. 12 :

J. M. Jeanneney, Une politique de l'Energie. — F. Mejean, L'Etat et l'Eglise catholique - Pour une solution concordataire (I). — P. Feuilloley, Une solution historique au problème des petites communes : La municipalité de canton. — J. Caritey, Politique, Administration et Administrateurs : IV, de Guizot au jeune Sorel.

Archiv des öffentlichen Rechts, jrg. 1959 - n° 4 :

G. Hahn, Der Wehrbeauftragte des schwedischen Reichstages. — P. Tzermias, Der neue Status Cyperns.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie, jrg. 1959 - n° 4 :

E. Wolf, Umbruch oder Entwicklung in Gustav Radbruchs Rechtsphilosophie ? — A. Baratta, Relativismus und Naturrecht im Denken Gustav Radbruchs. — E. Di Robilant, Christentum und Gesellschaft in einer neuen italienischen Polemik. — L. Legas Y Lacambra, Die Tendenzen der Rechtsphilosophie in Spanien in den letzten zehn Jahren. — W. G. Becker, Zur Wanderung religiöser Ideen durch die Rechtswelt.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"